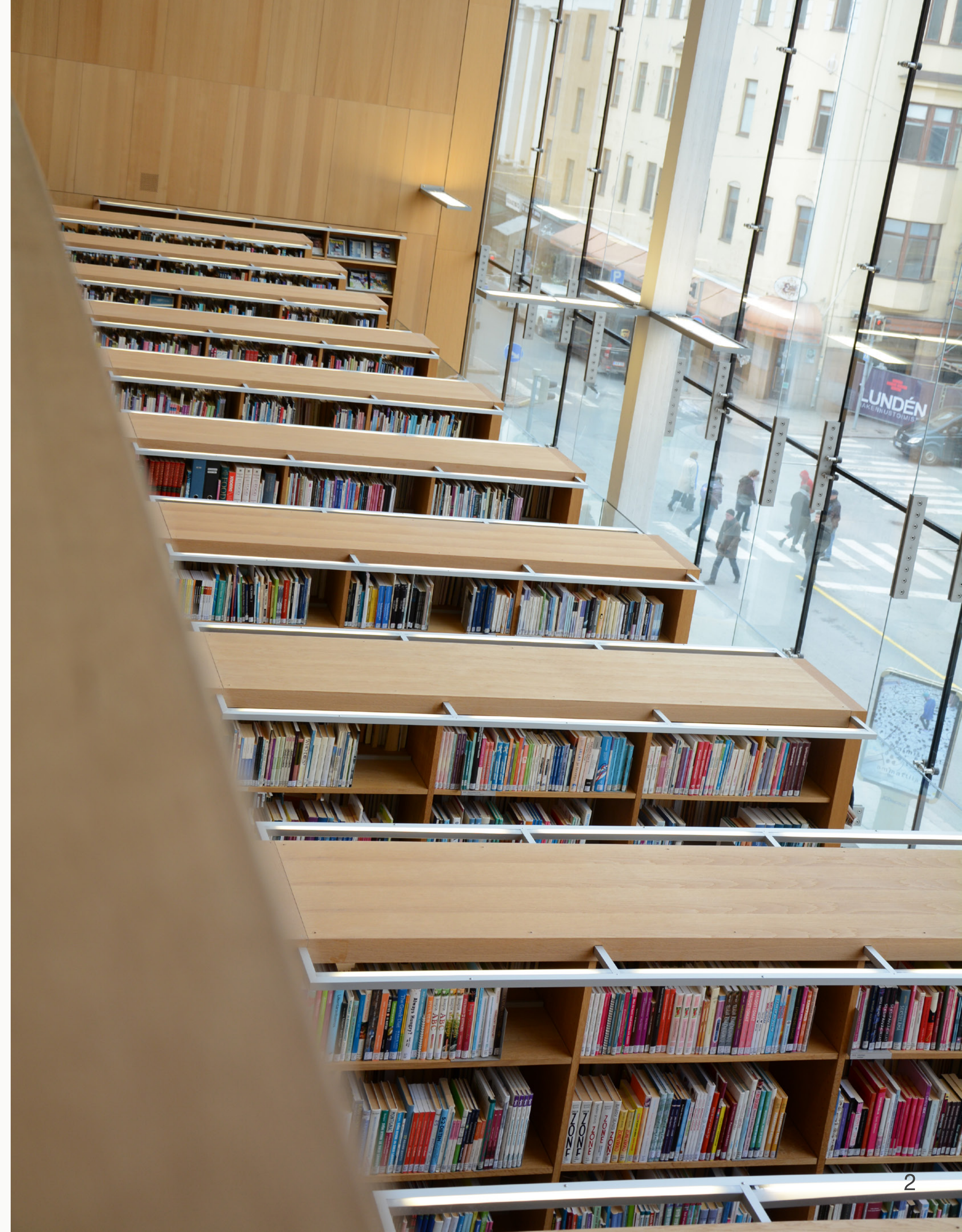

Kohti metatietovisiota -selvitysprojektin raportointi

Sisällys

Projektin tarkoitus ja tavoitteet.....	3
Organisaatio.....	4
Aikataulu ja talous.....	4
Kuvailun infrastruktuuri yleisissä kirjastoissa	5
Kirjastojärjestelmät	5
Melinda.....	5
Kuvailutyön nykytilanteesta ja metatietovirroista.....	6
Yleisten kirjastojen kanssa käydyt keskustelut	9
Keskustelut kuvailun ekosysteemin toimijoiden kanssa	10
”Metadatekosystemet är inte färdigt ännu”: kirjastoaineistojen kuvailukäytännöistä Ruotsissa	11
Matkan tavoite ja osallistujat.....	11
Tutustumiskohteet.....	12
Libris.....	13
Uusi tietomalli, formaatti ja kuvailusäännöt	13
Kuvailuyhteistyöstä	14
Yleisten kirjastojen kokemuksia Libris-yhteistyöstä.....	15
Kuvailukoulutuksesta ja Libriksen tulevaisuudesta.....	16
Muutosten ennakointi, varautuminen tulevaan	17
”Linkitetty data tukee suuntausta keskitettyihin kuvailuratkaisuihin / metatietovarantoihin ja hajautettuun tuotantoprosessiin”	19
Muutosten tiekartta ja jatkoprojektin keskeiset teemat	20
Liite: Koonti kirjastokeskusteluista	23

Projektin tarkoitus ja tavoitteet

Kirjastoaineistojen kuvailutyön perusteet tulevat lähivuosina muuttumaan, kun siirrytään linkitetyn kirjastodatan (LKD) tietomalliin. Taustalla on kansainvälinen valmistelutyö, jossa on määritelty uusia käsitelmalleja ja niiden soveltamisen edellyttämiä kuvailusääntöjä ja tallennusformaattia:

- [Library Reference Model \(LRM\)](#): kolmen erillisenä kehitetyn IFLAn käsitelmän (FRBR, FRAD, FRSAD) yhdistelmä
- bibliografisen kuvailun kannalta keskeinen käsitelmä on [Functional Requirements for Bibliographic Records \(FRBR\)](#), jonka mukaan kuvailtavasta aineistosta tunnistetaan entiteetit teos, ekspressio, manifestaatio ja kappale (Work, Ekspression, Manifestation, Item eli WEMI), ja kuvailu perustuu niiden välisiin suhteisiin
- kuvailusääntöinä on [Resource Description and Access \(RDA\)](#)
- tallennusformaattina on [BIBFRAME](#)

Uusi toimintatapa perustuu entiteetti-suhde-malliin, myös kuvailtavaan aineistoon liittyvien toimijoiden ja sisällönkuvailun suhteet ilmaistaan linkittämällä. Muutokset vaikuttavat merkittävästi koko metatiedon ekosysteemiin, kuvailutyön organisointiin ja metatietovirtoihin sekä kuvailutietoa käsitteleviin järjestelmiin.

Linkitetty kirjastodata on myös Kansalliskirjaston vuonna 2020 ilmestyneen [Metatietovision](#) pohjana. Visiossa on määritelty metatiedon laatuun ja tuottamiseen liittyviä tekijöitä: tavoitteena on laadukas, rikas ja yhteen toimiva metatieto, joka on myös tekoälyn kehittämisen pohjana. Standardit ja yhteiset käytänteet sekä yhteiskäyttöiset metatietovarannot mahdollistavat työnjaon ja osaamisen hyödyntämisen. Kuvailutyötä pyritään myös automatisoimaan.

Tavoitteena on rakentaa laadukasta metatietoa liikuttavat kansallisesti ja kansainvälisesti yhteen toimivat tuotanto- ja hakujärjestelmät. Se helpottaisi muutakin metatietoon liittyvää yhteistyötä, kuten koulutuksen ja osaamisen kehittämistä. Kirjastot eivät myöskään ole yksin digitalisoituvassa maailmassa, ja Suomessa metatiedon ekosysteemiä kehitetään yhteistyössä koko KAM-sektorin kanssa.

Kirjastoja koskevassa muutoksessa keskeisessä roolissa on metatietovaranto Melinda, jonka taustajärjestelmää ollaan uudistamassa. Suunnitelmien mukaan Melinda on siirtynyt vuonna 2025 linkitetyn kirjastodatan tietomalliin ja sen tallennusformaatti on BIBFRAME.

Kyseessä on iso systeeminen muutos, jolla on laajat heijastusvaikutukset koko kirjastokenttään, kirjastojen tuottamiin palveluihin ja kirjastoissa tehtävään työhön. Kokonaisuutta tulee siksi lähestyä myös muutosjohtamisen ja -viestinnän näkökulmista.

Yleisten kirjastojen neuvosto päätti marraskuussa 2021, että muutokseen varautumista varten käynnistetään erillinen projekti. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Turun kaupunginkirjastolle avustuksen *Kohti metatietovisiota: selvitys yleisten kirjastojen metatietovirroista ja -työstä* sekä niihin liittyvistä haasteista -projektin toteuttamiseksi. Projektin tärkein tavoite on tiedottaa yleisille kirjastoille tulossa olevista muutoksista siinä määrin kuin se on tässä vaiheessa mahdollista ja kuulostella niiden valmiuksia ja tahtotilaa muutokseen liittyen.

Projektin tehtäviksi määriteltiin

- vuoropuhelu kirjastotietokantoja ylläpitävien kirjastojen ja kirjastokimppojen kanssa tuleviin muutoksiin liittyen
- riittävä kuvailun kokonaisinfrastruktuurin ja metatietovirtojen nykytilan kuvaus yleisten kirjastojen näkökulmasta
- muiden toimijoiden (Kansalliskirjasto, kirjastojärjestelmätoimittajat, muut kuvailua tuottavat tahot) muutokseen liittyvien näkemysten ja suunnitelmien kuuleminen
- muualla toteutettuihin kuvailutyön organisointimalleihin tutustuminen, erityisesti Ruotsissa sovellettavat käytännöt
- tiekartan laadinta: lähivuosien kuvailutyön organisoinnin ja kuvailun ekosysteemin tavoitteet
- mahdollisen jatkoprojektin tehtävien määrittely ja rahoituksen haku

Organisaatio

Projektin organisaatioon kuuluivat:

Ohjausryhmä

- Nina Hyvönen, Kansalliskirjasto
- Rebekka Pilppula, Turun kaupunginkirjasto, puheenjohtaja
- Jouni Pääkkölä, Oulun kaupunginkirjasto
- Niina Salmenkangas, Tampereen kaupunginkirjasto
- Matti Sarmela, Valtakunnallista kehittämistehtävää hoitava kirjasto

Kaisa Hypén, Turun kaupunginkirjasto, projektin vastuuhenkilö, ohjausryhmän sihteeri.

Yleisten kirjastojen neuvoston syksyllä 2020 perustama [metatietoryhmä](#), projektin asiantuntijaryhmä.

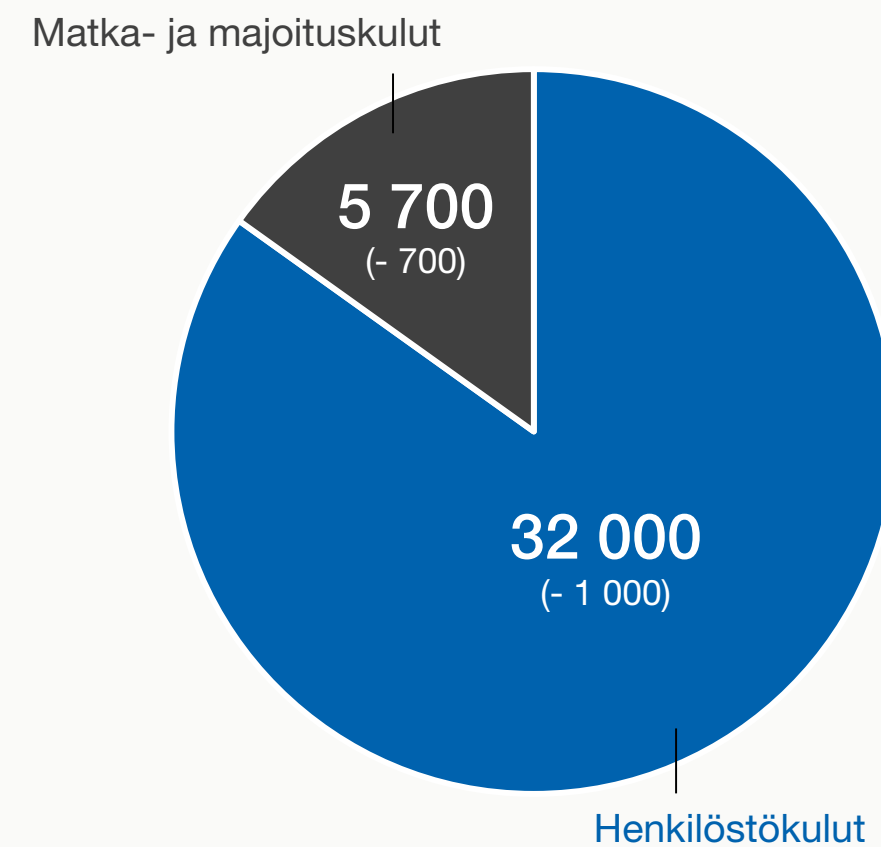
Ohjausryhmä kokoontui projektin aikana kolme kertaa (14.6.2022, 23.11.2022, 8.2.2023), lisäksi on sovittu kokous 5.5.2023, jolloin projekti päätetään ja käynnistetään sen jatkoprojekti. Ohjausryhmä on pitänyt myös yhteiskokouksen yleisten kirjastojen neuvoston työvaliokunnan kanssa 26.9.2022.

Projektin etenemisestä on raportoitu toimeksiantajalle Yleisten kirjastojen neuvoston kokouksissa 28.4.2022 ja 16.11.2022, tämä loppuraportti esitellään neuvoston kokouksessa 26.4.2023 ja julkaistaan sen jälkeen.

Aikataulu ja talous

Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä avustus on 36 000 euroa. Projekti käynnistyi 1.4.2022 ja päättyi 30.4.2023.

Arvio kustannusten toteutumisesta (myönnetty avustus 36 000 euroa):

	Budjetoitu	Arvio (6.4.23)
Henkilöstökulut	31 000	32 000
Matka- ja majoituskulut	5 000	5 700
Yhteensä	36 000	37 700

Loppuraportin on laatinut Kaisa Hypén lukuun ottamatta lukua *"Metadataekosystemet är inte färdigt ännu"*: kirjastoaineistojen kuvailukäytännöistä Ruotsissa, jonka laatimiseen ovat osallistuneet myös Antti Heikkinen, Katriina Jylhä ja Saijamari Pakkala.

Kuvailun infrastruktuuri yleisissä kirjastoissa

Kirjastojärjestelmät

Yleisillä kirjastoilla on Suomessa yhteensä 36 tietokantaa, joista 26 on kimppojen, 10 yksittäisten kirjastojen ylläpitämiä. Keskeiset kirjastojärjestelmien toimittajat ovat [Axiell Finland Oy](#) ja [Koha-Suomi Oy](#). Axiellin tarjoamat järjestelmät ovat Aurora, Mikromarc ja Quria, jonka ensimmäinen käyttöönotto Suomessa on keväällä 2023 Vaasan kaupungin kirjastossa. Koha-Suomen ylläpitämä järjestelmä on avoimen lähdekoodin Koha. Helmet-kirjastoilla on [Innovativen Sierra-järjestelmä](#).

Yli puolet (19 tietokantaa, 53 %) yleisten kirjastojen tietokannoista on osa kirjastojen yhteistä, Kansalliskirjaston ylläpitämää metatietovaranto Melindaa. Kirjastoista 80 % (232 kirjastoa) on Melinda-yhteistyön piirissä.

Kirjastojärjestelmä	tietokantoja	kirjastoja	tietokannoista Melindassa	kirjastoista Melindassa
Aurora	22	166	10	130
Koha	8	98	8	98
Mikromarc	5	22		
Sierra	1	4	1	4
yhteensä	36	290	19	232

Taulukko 1. Yleisten kirjastojen käytössä olevat kirjastojärjestelmät, tietokantojen määrä ja Melinda-yhteistyöhön osallistuminen.

Melinda

”[Melinda](#) on kansallinen kuvailun yhteistyöympäristö ja metatietovaranto, joka kokoaa kirjastoaineistoja kuvailevat metatiedot yhteen paikkaan. Kirjastot kuvailevat aineistonsa yhteiseen tietovarantoon, josta tietoja voidaan myös hyödyntää. Tietojen keskittäminen säästää työtä ja kustannuksia kirjastoissa sekä mahdollistaa asiakkaiden paremman palvelemisen.”

Ensimmäisenä yleisistä kirjastoista Melindaan liittyivät Piki-kirjastot vuonna 2015, viimeisimpinä ovat liittyneet Joki- ja Kainet-kirjastot vuonna 2022. Toistaiseksi Melindaan ei oteta uusia kirjastoja, vaan voimavarat keskitetään sen taustajärjestelmän vaihtoon ja uuden tietomallin käyttöönottoon. Melindassa ovat mukana myös muiden kirjasto-sektoreiden, kuten korkeakoulujen kirjastot.

Yleiset kirjastot ovat liittyneet Melindaan eri [malleilla](#):

malli	kirjastot
ns. iso räätäli: lähes koko tietokanta siirretään liittymisen yhteydessä Melindaan	Anders, Eepos, Heili, Kainet, Piki, Satakirjastot, Kuopio (Aurora) Vaski liittyi Melindaan iso räätäli -mallilla, Aurorasta Kohaan tapantuneen järjestelmänvaihdoksen jälkeen Vaskin low tag -merkinnät poistettiin Melindasta (Vaskin tietueet ovat edelleen Melindassa)
ns. pikku räätäli: paikalliskannasta siirretään vain osakohteetonta aineistoa tai helposti rajattavia kokoelmia	Joki, Keski (Aurora)
ns. kevyt malli: paikalliskannan aineistoa ei siirretä	Lastu (Aurora) Helle, Kyyti, Lappi, Lumme, Outi, Siilinjärvi, Vaara, Vaski (Koha-Suomi)
eräajoperusteisesti: osa paikalliskannan tietueista siirtyy Melindaan eräajona, Melindasta ei päivityksiä paikalliskantaan	Helmet (Sierra)

Taulukko 2. Kirjastojen ja kimppejen Melindaan liittymisen mallit.

Tietueiden päivittyminen Melindan ja paikalliskantojen välillä perustuu replikointiviittauksiin. Tietokantakohtaiset replikointisäännöt määrittelevät, millaisina Melindan tietueet kopioituvat ja millaiset tietueisiin tehdyt muutokset päivittyvät paikallistietokantaan.

Ne kirjastot, jotka eivät ole Melindassa, voivat poimia tietueita Melindasta omaan tietokantaansa. Suurin osa kirjastoista ostaa kuvailupalvelua Suomen Kirjastopalvelu Oy:lta, joka tuottaa myös merkittävän osan kansallisbibliografia-aineiston (Fennica) kuvailuista Melindaan.

¹ Kirjastojen henkilötövuosia ja henkilöstömääriä koskevat tiedot on poimittu [Suomen yleisten kirjastojen tilastot \(kirjastot.fi\)](#) -tilastokoonnista.

Kuvailutyön nykytilanteesta ja metatietovirroista

Kuvailutyön organisoinnista on vuosien varrella laadittu useita selvityksiä, esimerkiksi Yleisten kirjastojen yhteisluettelotyöryhmässä vuonna 2010 ja Keskuskirjaston metatietoprojektissa vuonna 2015. Näitä selvityksiä on koottu kirjastot.fi:n [Kuvailu ja luettelointi](#) -osioon.

Yleisten kirjastojen neuvoston nimeämä metatietoryhmä toteutti tammi-helmikuussa 2021 kuvailuun liittyvän kyselyn yleisille kirjastoille. Sen perusteella voidaan arvioida, että tuolloin kuvailuun käytettiin yleisissä kirjastoissa noin 128 henkilötyövuotta vuosittain, lähes 3,5 % kaikista henkilötyövuosista (kirjastoissa tehtiin 3 810 htv vuonna 2020). Vastanneissa kirjastoissa 424 työntekijää (noin 11 % kaikista yleisten kirjastojen työntekijöistä)¹ osallistui kuvailuun, joten suurella osalla kuvailutyö muodostaa vain osan työtehtävistä.

[Kyselyn vastausten](#) perusteella näyttää, että keskeiset kuvailuun liittyvät haasteet ovat

- Tietueiden poiminta, siirto ja muokkaus vaativat edelleen suuren työpanoksen. Melinda on sekä helpottanut kuvailutyötä että tehnyt sen työläämmäksi. Melinda on vähentänyt primaarikuvailun tarvetta, mutta toisaalta tietueiden päivittyminen sekä Melindasta että Kirjastopalvelulta on tuonut

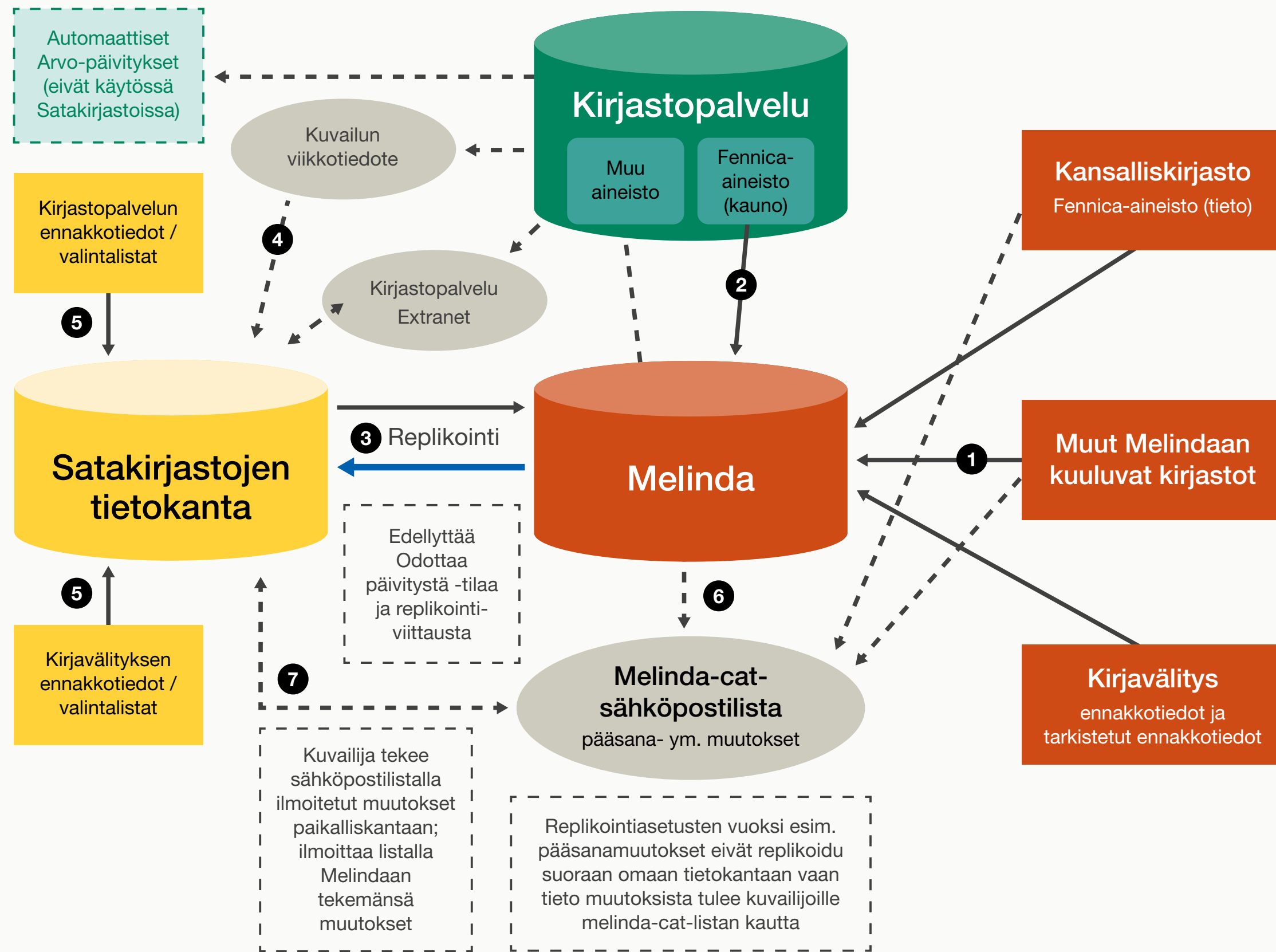
lisätyötä. Replikoinnista johtuen joudutaan tietoja päivittämään osassa kimppeja manuaalisesti. Osassa kirjastoja ei replikointia ole tästä syystä otettu ollenkaan käyttöön

- Kokonaisuus on monimutkainen ja toimijoiden roolit epäselvät: ”Tilanne on tällä hetkellä sekava; kuvailijan pitää tarkistaa, kopioida ja siirtää tietoja monesta paikasta (Kirjastopalvelu ja Melinda), mikä lisää turhaa työmäärää. Myös yleisten kirjastojen, Kirjastopalvelun ja Kansalliskirjaston/Melindan työnjaossa ja roolituksessa olisi mietittävä.”
- Pienet yksiköt, joissa osaamisen kehittämiseen ja laadun varmistamiseen ei ole resursseja: ”... on sellainen olo, että ei ehdi omaksua ja muistaa kaikkia muutoksia. ’Kuvailenko nyt voimassa olevien ohjeiden mukaan?’ on aprikointi, joka on aina primaarikuvailua tehdessä mielessä.”
- Tietokantainfra: kymmeniä tietokantoja, jotka vaativat ylläpitoa, kehittämistä ja päivittämistä

Haasteena on, että metatietokokonaisuudessa on useita toimijoita, joilta paikalliseen tietokantaan tulee tietueiden päivityksiä. Niiden lisäksi on tarkkailtava sähköpostilistojen kautta tulevia tietoja päivityksistä, samoin Kirjastopalvelun tiedotteita ja muokattava paikallisessa tietokannassa olevia tietueita manuaalisesti niiden pohjalta. Osa tietueiden virheellisestä päivittämisestä voitaisiin toisaalta välttää, jos kaikilla kuvailutyöhön osallistuvilla tahoilla olisi riittävästi aikaa perehtyä annettuihin ohjeisiin.

Esimerkkejä Melinda-yhteistyötä tekevien kirjastojen metatietovirroista:

Metatietovirrat / Satakirjastot

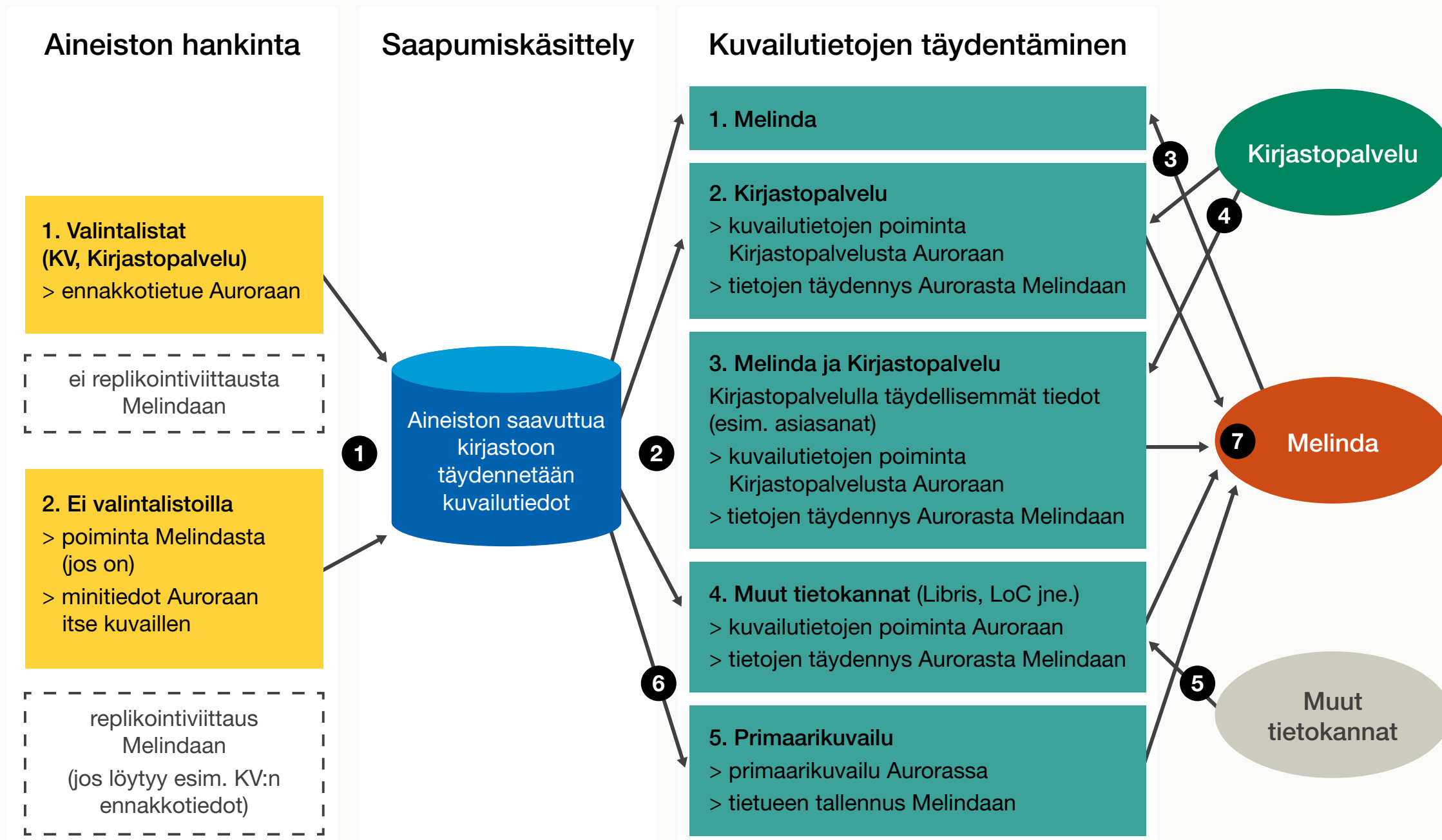

Kuva 1. Metatietovirrat Melindan, paikallisen tietokannan ja muiden kuvailun ekosysteemi-toimijoiden välillä. Kuvauksen laatinut Leena Vainikainen, Porin kaupunginkirjasto.

Esitys kuvailutyön metatietovirroista kirjastotietokannan, tässä Satakirjastot, ja Melindan välillä.

1. Keskeinen osa Satakirjastojen metatietovirroista tulee Melindan kautta, kuten Kansalliskirjaston tuottama Fennican tietoaineisto, muiden kirjastojen tuottamat kuvailut ja Kirjavälityksen välittämät ennakkotiedot.
2. Kirjastopalvelulta ostetaan Fennican kaunokirjallisuuden ja av-aineiston kuvailut.
3. Melindasta tieto replikoidaan Satakirjastojen tietokantaan. Replikointi edellyttää "Odottaa päivitystä" -tilaa ja replikointiviittausta. Satakirjastoissa tehty kuvailu replikoidaan vastavuoroisesti Melindaan.
4. Kirjastopalvelun tekemistä kuvailutietojen muutoksista saadaan tieto Kirjastopalvelun ekstranetin ja viikkotiedotteen välityksellä. Tiedot päivitetään Satakirjastojen tietokantaan niiden pohjalta manuaalisesti.
5. Satakirjastojen tietokantaan siirtyvät Kirjavälityksen ja Kirjastopalvelun tarjoamat ennakkotiedot valintalistojen kautta.
6. Replikointiasetusten vuoksi esim. pääsanamuutokset eivät replikoidu suoraan tietokantoihin vaan tieto muutoksista tulee kuvailijoille Melinda-cat-listan kautta.
7. Melinda-cat -sähköpostilistalla ilmoitetut muutokset tehdään paikalliskantaan ja kuvailija ilmoittaa Melindaan tekemänsä muutokset mainitulla sähköpostilistalla.

Uuden aineiston kuvailutietojen täydentäminen Satakirjastoissa

Kuva 2. Paikallisessa tietokannassa olevien kuvailutietojen täydentäminen eri lähteistä tietueen elinkaaren eri vaiheissa. Kuvauksen laatinut Leena Vainikainen, Porin kaupunginkirjasto.

Esitys uuden aineiston kuvailutietojen täydentämisestä Satakirjastoissa.

Vaihe 1: kuvailutiedot osana aineiston hankintaprosessia. Uuden aineiston kuvailutiedot siirtyvät valintalistoilta, ne poimitaan Melindasta tai luodaan itse minitietue Auroraan (1). Valintalistoilta siirtyviin tietueisiin ei tehdä replikointiviittausta tilausvaiheessa. Muuta kautta hankittavien aineistojen tietoihin tehdään replikointiviittaukset, jos Melindasta löytyy vastaava tietue.

Vaihe 2: Aineiston saapumiskäsittely. Aineiston saavuttua kirjastoon, tietueen kuvailutiedot tulee täydentää.

Vaihe 3: Kuvailutietojen täydentäminen (2). Aineistotietueen kuvailutiedot täydennetään Auroraan viiden eri tietokantalähteen tai prosessin kautta: Kuvailutietojen haku Melindasta Auroraan ja Melindan kuvailutietojen täydennys (3). Kuvailutietojen haku kirjastopalvelusta Auroraan (4). Täydellisempien tietojen haku kirjastopalvelusta (esim. asiasanat) ja tietojen täydennys Melindaan (4). Kuvailutietojen haku muista aineistoista (Libris, LoC jne.) Auroraan (5). Aineiston primäärikuvailu Auroraan (6). Auroraan täydennetyt kuvailutiedot syötetään myös keskitetysti käytettäväksi Melindaan (7).

Lisäksi kyselyn vastauksissa todettiin, että kuvailuun käytettävää resurssia on paikallisesti vähennetty viime vuosina: eläköityvän päätoimisen kuvailijan tilalle ei palkata uutta työntekijää samalla tehtäväkuvalla, vaan kuvailu voi olla vain yksi uuden työntekijän monista tehtävistä. Näin siitä huolimatta, että kuvailuun liittyvä työ määrä ei ole vähentynyt eikä olennaisia parannuksia kuvailutyön välineisiin ole kehitetty. Kirjastoissa ei myöskään ole aiempaan tapaan saatavissa kuvailuun liittyvää vertaistukea, vaan erityisesti pienemmissä kirjastoissa kuvailija tekee usein työtään yksin.

Yleisten kirjastojen kanssa käydyt keskustelut

Projektin aikana oltiin yhteydessä kaikkiin tietokantaa ylläpitäviin kirjastoihin / kimppoihin ja ehdotettiin projektin esittelyä sekä keskustelua kuvailutyöhön, sen organisointiin, tulossa oleviin muutoksiin ja yhteistyöhön liittyen. Tapaamisia oli kaikkiaan 28 ja niihin osallistui 213 kirjastojen edustajaa – kuvailijoita, kuvailutyöstä vastaavia ja kirjastojen johtoa.

Yksi kirjasto vastasi yhteydenottoon, ettei keskustelu ole tarpeen, kaksi kirjastoa ei reagoinut viesteihin. Kattavuus oli hyvä: tietokantaa ylläpitävistä kirjastoista / kimpoista keskustelut käytiin lähes kaikkien (92 %) kanssa.

Tapaamiset pidettiin pääsääntöisesti Teamsin välityksellä, ja niihin osallistuivat projektin edustajina Matti Sarmela ja Kaisa Hypén. Tapaamisissa käytiin läpi projektin esittelydiat, joihin kirjattiin kunkin kimpan / kirjaston huomiot ja kommentit käsiteltyihin teemoihin liittyen. Nykytilaan liittyvät huomiot ja kommentit sekä tulevaan liittyvät ajatukset on koottu raportin liitteeseen.

Yhteenvedona nykytilanteesta voidaan mainita:

- Kirjastopalvelun rooli tietueiden tuottajana on merkittävä, arvioiden mukaan kirjastot saavat 80–99 % tarvitsemistaan tietueista Kirjastopalvelulta ostopalveluna. Omana työnä primaarikuvaillaan lähinnä vieraskielistä kirjallisuutta, paikallisaineistoa ja av-aineistoa
- Melindaan liittymisen yhteydessä kuvailua on kimpoissa keskitetty jonkin verran, pienemmät kimpan kirjastot lähinnä siirtävät valmiita tietueita Kirjastopalvelusta ja muista

tietokannoista, isommat kirjastot huolehtivat Melinda-yhteistyöstä. Näin on toimittu ainakin Anders-, Eepos-, Heili-, Keski- ja Lastu-kimpoissa sekä osassa Koha-Suomen kimppoja, kuten Vaskissa ja Outissa. Pisimmälle tämä on viety Piki-kimpassa, jossa Tampere käytännössä hoitaa kaiken Melinda-yhteistyön

- kuvailutyötä koordinoidaan myös niissä kimpoissa, jotka eivät kuulu Melindaan, niissä myös hyödynnetään Melindaa poimimalla sieltä tietueita
- Melindaan liittyvät kokemukset vaihtelivat sen mukaan, kuinka pitkään yhteistyötä on jatkunut. Vastaliittyneet kirjastot kokivat yhteistyön vielä jossain määrin haasteellisena (Eepos, Joki, Satakirjastot), pidempään yhteistyötä tehneet kirjastot kokivat osaavansa hyödyntää Melindaa paremmin (Anders, Piki)
- osaamisen ylläpito ja kuvailuun käytettävän työajan vähäisyys koettiin haasteina
- pitkä siirtymäaika uuden tietomallin käyttöönotossa koetaan raskaaksi: uusi kuvailusäännöstö Resource Description and Access (RDA) otettiin käyttöön vuonna 2016, sen jälkeen MARCia täydennetty uusilla RDA:n edellyttämällä kentillä, mikä on vaatinut jatkuvaa uuden opettelua kuvailijoilta

Valmistautumisesta tuleviin muutoksiin todettiin mm.:

- keskusteluja pidettiin tarpeellisina, vaikka tässä vaiheessa on vielä epävarmaa se, missä aikataulussa muutokset tulevat, mitä

ne yleisten kirjastojen osalta tarkoittavat ja mitkä ovat kirjastojen vaihtoehdot

- monessa kirjastossa pohditaan järjestelmän vaihtoa ja sen aikataulua, hankinnan taustaksi tarvitaan tietoa kuvailun tulevasta infrastruktuurista ja ekosysteemistä
- kuvailu tulee jatkossa vaatimaan yhä enemmän osaamista ja asiantuntemusta, joten sen keskittäminen on järkevää, kuvailutyöhön tulee voida keskittyä lähes täysipäiväisesti.
- muutosten pitää parantaa asiakaskokemusta, joten verkkokirjastoja on kehitettävä niin että linkitetyn kirjastodatan ominaisuuksia voidaan täysipainoisesti hyödyntää. Toisaalta on varottava tekemästä liian raskaita systeemejä suhteessa asiakkaiden tarpeisiin, tiedonhakuun ja verkkokirjaston käyttöön. Pohdittiin myös sitä, mitä linkityksiä tehdään taustajärjestelmässä, mitä verkkokirjastoissa
- keskusteltiin siitä, tarvitaanko erilaisia kuvailutasoja – yleisille kirjastoille voisi riittää kevyempi kuvailu kuin vaikkapa Fennica-aineistolle, toisaalta todettiin, että mitä rikkaampaa metatieto on, sitä monipuolisemmin sitä voidaan hyödyntää verkkokirjastossa
- muutoksessa huomioitava erityisesti se, että päästään kirjastoissa tehtävästä päällekkäisestä kuvailutyöstä
- muutosten kaikkia vaikutuksia on tässä vaiheessa hankala hahmottaa – miten se tulee vaikuttamaan kuvailun ekosysteemiin ja tiedonhakuun, mitä järjestelmiltä edellytetään

jatkossa, miten kuvailun ja järjestelmien infrastruktuuri on järkevää rakentaa

- Finnan rooli ja toimintalogiikka jatkossa: miten verkkokirjastossa näytetään linkitetyn kirjastodatan mukaista metatietoa ja mitä lisäarvoa se asiakkaalle tuo. Mistä Finnan esittämä metatieto poimitaan, Melindasta vai yksittäisistä tietokannoista

Keskusteluissa tuli esille myös ajatus kirjastoille yhteisestä masterdatavarannosta, jossa olisi aineistojen kuvailutiedot, paikalliskannoissa nidetiedot, lainauksenvalvonta ja kokoelmanhallinta.

Kuvailun mahdollisessa keskittämisessä – tapahtuipa se sitten kimppa- tai kansallisella tasolla – on otettava huomioon hallintomalli, kustannusten jako, kuvailutyön koordinointi, kuvailuosaamisen kehittäminen ja ylläpito, kirjastoissa käytössä olevat sijaintitiedot, paikalliset näkymät niin kimppatasolla kuin valtakunnallisesti. Nähtiin myös analogia suhteessa kehitteillä olevaan [Kuntien yhteinen e-kirjasto -hankkeeseen](#): siinä pohditaan jo osaa mainituista, yhteistyön organisointiin liittyvistä kysymyksistä.

Projektissa tehtävä selvitystyö nähtiin tärkeänä, vaikka varmoja vastauksia ei tässä vaiheessa juurikaan ole. Pidettiin tärkeänä, että muutoksen vaikutuksia arvioidaan yleisten kirjastojen näkökulmasta ja myös niiden tarpeet huomioidaan, kun tulevaa kokonaisuutta hahmotellaan. Jatkoprojektille nähtiin olevan tarvetta, ja toive oli, että viimeistään siinä pystyttäisiin konkretisoimaan tulevaa ja laatimaan muutoksen tiekarttaa niin, että kirjastot pystyisivät suunnittelemaan paremmin omaa toimintaansa.

Keskustelut kuvailun ekosysteemin toimijoiden kanssa

Projektissa ylläpidettiin yhteyttä erityisesti Kansallis-kirjastoon, joka vastaa kuvailua ohjaavista säännös-töistä ja formaateista, erityisesti seurattiin [Melindan taustajärjestelmän uusiminen](#)- ja [Linkitetty kirjasto-data](#) -projektien tiedotusta. Lisäksi tulossa olevia muutoksia käsiteltiin [Melindan ja kuvailuyhteistyön ohjausryhmässä](#), jonka ”tehtävänä on ohjata Melinda-palvelun strategisen tason toimintaa sekä kuvailuyhteistyötä”.

Projektissa käytiin keskusteluja kuvailun ekosysteemin ja kirjastojen toimintaympäristön keskeisten toimijoiden kanssa:

- kirjastojärjestelmätoimittajat: Axiell Finland Oy, Koha-Suomi Oy
- aineisto- ja metatiedon toimittajat: Kirjavälitys Oy ja Kirjastopalvelu Oy. Kirjavälitys toimittaa kirjastoille myös kirjastoaineistojen ennakkotietoja, Kirjastopalvelu myy myös kuvailupalvelua
- e-kirjat: Ellibs Oy

Vaikutelmana on, että toimijat ovat hyvin tietoisia tulevista muutoksista ja kukin pyrkii varautumaan niihin omassa toiminnassaan. Esimerkiksi Kirjasto-palveluissa on valmiutta tuottaa tietueita BIBFRA-ME-formaatissa vuodesta 2025, samalla nähdään

realistisena se, että MARC21-formaatti on käytössä vielä 2030-luvullakin. Kirjavälityksen näkökulmasta uusi tietomalli mahdollistaa metatietovirtojen uudelleenarvioinnin ja kehittämisen.

Axiell on tuonut markkinoille uuden kirjastojärjes-telmän, Qurian, jota on kehitetty vuodesta 2015 ja se on laajasti käytössä Norjassa, Ruotsissa on myös useita käyttöönottoja. Suomessa ensimmäinen yleisen kirjaston käyttöönotto on meneillään Vaasan kaupunginkirjastossa.

Axiell luonnehtii Quriaa [verkkosivuillaan](#): ”Quriassa käytetään IFLA:n bibliografisen käsitelmän, FRBR:n, perusrakennetta: ”teos”, ”ekspressio”, ”manifestaatio” ja ”kappale” sekä kokoelmien tallennuksessa että esittämisessä. Tämä rakenne helpottaa kokoelman selaamista, ja tarjoaa käyttäjälleen uudenlaisen käyttökokemuksen.” Qurian tallennusformaattina ei toistaiseksi ole BIBFRAME, mutta siinä on tuki tälle formaatille.

Axiellissa nähdään ainakin alustavasti, että linkitetty data mahdollistaisi mallin, jossa on keskitetty meta-tietovaranto ja paikalliskannoissa lähinnä lainauk-senvalvonta ja kokoelmanhallinta.

Koha-Suomen suunnitelmissa on ensin kehittää yhteistyötä sisäisesti tekemällä RDA- ja YSO-kon-versiot paikalliskantoihin, sen jälkeen yhdistää paikalliset tietokannat yhdeksi Koha-Suomen meta-tietovarannoksi. Sen jälkeen keskitytään järjestelmän muokkaukseen ja BIBFRAME-valmiuden kehittä-miseen. Se edellyttää yhteistyötä kansainvälisen Koha-yhteisön kanssa. Myös Koha-Suomessa nähdään mahdolliseksi toimintatapa, jossa meta-tietovaranto on keskitetty ja lähinnä niteiden hallinta tapahtuu paikallisesti.

E-kirjojen osalta monipuolinen metatieto on aineiston löytymisen kannalta ehdoton edellytys, samoin suosittelujärjestelmien ja hakujen kehit-täminen. Tästä syystä Ellibsillä on intressiä ottaa omassa toiminnassaan linkitetyn kirjastodatan mahdollisuudet huomioon ja olla omalta osaltaan mukana metatiedon kehittämisessä.

Ruotsissa metatiedon infrastruktuuri on monelta osalta erilainen kuin Suomessa, ja siellä on kehitetty useitakin toimivia käytäntöjä. Yksi näistä on ns. [Libris förvärvsrutin](#), jonka avulla useat aineistotoimit-tajat toimittavat metatietoa kirjastojen järjestelmiin Kungliga biblioteketin Libris-tietokannan kautta. Tähän malliin liittyen pidettiin palaverit ruotsa-

laisten aineistotoimittajien Bibliotekstjänst (BTJ) ja Adlibris kanssa. BTJ:n kanssa keskusteltiin myös kuvailutyön organisoinnista ja siinä viime vuosina tapahtuneista muutoksista laajemminkin. Tarkemmin näistä Ruotsista saaduista kokemuksista luvussa ”*Metadatekosystemet är inte färdigt ännu*”: *kirjasto-aineistojen kuvailukäytännöistä Ruotsissa*.

Suomessa kirjastoilla on laajasti käytössä Woima Servicesin kehittämä ja ylläpitämä [hankintaportaali](#), joka mahdollistaa kirjastoaineistojen tilauskohtaisen kilpailuttamisen. Hankintaportaalin kautta kulkee tila-ustietojen ohella aineistojen metatietoa, joten myös sen roolia on arvioitava myöhemmin, kun kuvailun tulevasta infrastruktuurista on enemmän tietoa.

Projektin aikana kirjastoissa käynnistyi vilkas keskustelu kirjastojen oikeudesta käyttää kirjojen kansia digitaalisissa kanavissa aineistoesittelyiden, kirjavinkkausten ja -videoiden yhteydessä. Projek-tissa käynnistettiin tähän liittyvää selvitystyötä, mutta tarkemmin siihen palataan *Kohti metatieto-visitia* -jatkoprojektissa.

”Metadatekosystemet är inte färdigt ännu”: kirjastoaineistojen kuvailukäytännöistä Ruotsissa

Matkan tavoite ja osallistajat

Yksi *Kohti metatietovisiota* -projektin tehtävistä oli kartoittaa sitä, miten linkitettyyn kirjastodataan on siirrytty muualla ja millaista valmistautumista se on edellyttänyt. Ruotsin kansalliskirjaston (Kungliga biblioteket, KB) Libris-tietokannassa otettiin käyttöön uusi, linkitetyn kirjastodatan tietomalli vuonna 2018. Tietokannan formaattina on BIBFRAME ja kuvailusäännöstenä RDA.

Muiden ruotsalaisten kirjastojen osalta siirtymä uuteen tietomalliin on vähitellen käynnistymässä, ja oletettavaa on, että myös Suomessa uuden tietomallin käyttöönotto tapahtuu kirjastokentällä vaiheittain. Sen vuoksi on syytä tarkastella lähemmin sitä, millaisia ratkaisuja ruotsalaiset kirjastot ovat tässä siirtymävaiheessa tehneet, mitä niistä voitaisiin Suomessa oppia ja mihin on täällä syytä jatkossa varautua.

Tutustumismatka Tukholmaan tehtiin 8.–10.2.2023, ja sille osallistuivat projektin ohjausryhmän nimeämät metatietoryhmän jäsenet Antti Heikkinen (Oulun kaupunginkirjasto, Koha-kirjastojärjestelmä), Katriina Jylhä (Vaasan kaupunginkirjasto, Mikro-marc/Quria -kirjastojärjestelmät), Saijamari Pakkala (Tampereen kaupunginkirjasto, Aurora-kirjastojärjestelmä) ja Kaisa Hypén (Turun kaupunginkirjasto, matkaohjelma ja -järjestelyt).

Matkan aikana keskusteltiin näiden Ruotsissa kuvailun ekosysteemiin osallistuvien toimijoiden kanssa: Kungliga biblioteket, Tukholman kaupunginkirjasto (ison yleisen kirjaston näkökulma), Nackan kunnankirjasto (pienen yleisen kirjaston näkökulma) ja Adlibris, joka on keskeinen yleisten kirjastojen aineistotoimittaja ja tekee yhteistyötä myös Libriksen kanssa. Lisäksi Katriina Jylhä kävi Quria-järjestelmän käyttöönottoon liittyvää keskustelua Oxelösundin kirjaston kanssa.

Tapaamisissa käydyn keskustelun lisäksi raportissa on huomioitu eri toimijoiden kanssa vaihdettuja sähköpostiviestejä ja [Ruotsin kirjastotilastoja](#).

Tutustumiskohteet

Kungliga biblioteket (KB) – Ruotsin kansalliskirjasto

Mukana KB:n edustajat Tuija Drake af Hagelsrum, Henrik Ardesjö, David Södergren Medin, Eva-Karin Annemark, Johanna Berglind

Kungliga biblioteketin lakisääteinen tehtävä on vastata kirjastoyhteistyöstä kansallisella tasolla. Kirjastoaineistojen kuvailun osalta näitä tehtäviä ovat mm.

- yhteisluettelo Libriksen kehitystyö ja ylläpito
- kirjastoaineistojen kuvailuun liittyvien formaattien, säännösten ja standardien kehittäminen ja ylläpito, niihin liittyvä kansainvälinen yhteistyö
- kansallisen kuvailuyhteistyön ja metatietovirtojen organisointi ja koordinointi
- kansallisbibliografian ylläpito ja Ruotsissa ilmestyvien kirjojen kuvailu. *Metadata och nationalbibliografi* -yksikössä työskentelee kuusi kuvailijaa ja joitakin myös muissa yksiköissä. Vuonna 2021 kuvailtiin 11 662 nimekettä
- kuvailussa käytettävien auktoriteettien, kuten asiasanastojen kehitystyö ja ylläpito. Toistaiseksi Ruotsissa ei ole käytössä ontologioita.

www.kb.se

Tukholman kaupunginkirjasto

Mukana kirjaston edustajat Anna Lindqvist, Petter Södrin, Anna Berg

- koostuu 40 lähikirjastosta
- työntekijöitä on 360
- kokoelmissa on noin 1,7 miljoonaa fyysistä tallennetta
- lainoja annetaan vuosittain noin 3,8 miljoonaa (2022)
- kävijöitä on vuosittain lähes 4 miljoonaa
- järjestelmänä Axiellin BOOK-IT

Hankinta- ja kuvailuosasto kuuluu *Digitala biblioteket & medier* -yksikköön, ja se muutti syksyllä 2022 uusiin tiloihin Frihamniniin. Kuvailua tekee seitsemän työntekijää, ja heillä on myös mm. hankintaan liittyviä tehtäviä.

www.biblioteket.stockholm.se

Nackan kunnankirjasto

Mukana kirjaston edustajat Petra Schipper, Lisa Muhr, Giuseppina Catonaro, Martina Ölander

- koostuu 6 toimipisteestä
- työntekijöitä 26
- kokoelmissa noin 187 104 fyysistä tallennetta
- lainoja annetaan vuosittain noin 430 000 (2021)
- kävijöitä vuosittain yli 710 000 (2021)
- järjestelmänä Axiellin BOOK-IT

Nackan kunnankirjasto on yritysveltoinen kirjasto, ja palveluiden tuottaja kilpailutetaan säännöllisin väliajoin. Kunta vastaa tiloista, järjestelmistä, kuvailusta ja kulluvasta kokoelmasta. Kirjastossa ei juuri kuvailta, vaan kuvailutiedot ostetaan pääasiassa BTJ:ltä.

www.nacka.se/uppleva--gora/bibliotek

Oxelösundin kaupunginkirjasto

Teams-palaveri Katriina Jylhä ja Monica Pettersson

- pääkirjasto Koordinaten
- työntekijöitä 7, kuvailuun osallistuu kaksi työntekijää
- kokoelmissa noin 82 250 fyysistä tallennetta (2021)
- lainoja annetaan vuosittain noin 1 097 000 (2021)
- kävijöitä vuosittain noin 118 300 (2021)
- kirjastojärjestelmänä Libra, BOOK-IT vuodesta 2016, Quria käyttöön vuonna 2021

www.bibliotek.oxelosund.se

Adlibris AB

Mukana yrityksen edustajat Py Söderström, Conny Björkdahl

- johtava aineistotoimittaja Ruotsissa, suurin osa yleisistä kirjastoista on sen asiakkaita
- on integroitunut kirjastokenttään myös järjestelmien tasolla, ja tiedonsiirto toimii näiden järjestelmien kanssa: Sierra, Koha, BOOK-IT, Mikromarc, Quria.
- välittää kustantajien tuottamia ennakkotietoja kirjastoille, mutta yrityksellä ei ole RDA- tai BIBFRAME-osaamista
- aineistotoimittajan näkökulma Libris-yhteistyöhön

www.adlibris.com/storkund

Libris

Vuonna 1972 perustettu [Libris-tietokanta](#) on jo 50-vuotias. Alun perin Libris oli tieteellisten kirjastojen yhteinen tietokanta, mutta nykyisin se on kaikkien kirjastosektoreiden metatiedon tuotannon ja metatietovirtojen keskus. Yhteistyö yleisten kirjastojen kanssa on suhteellisen uutta, mutta jo noin 95 % (275 kirjastoa) yleisistä kirjastoista on mukana Libris-yhteistyössä. Kaikki kirjastosektorit huomioiden Libris-yhteistyötä tehdään noin 500 kirjastossa.

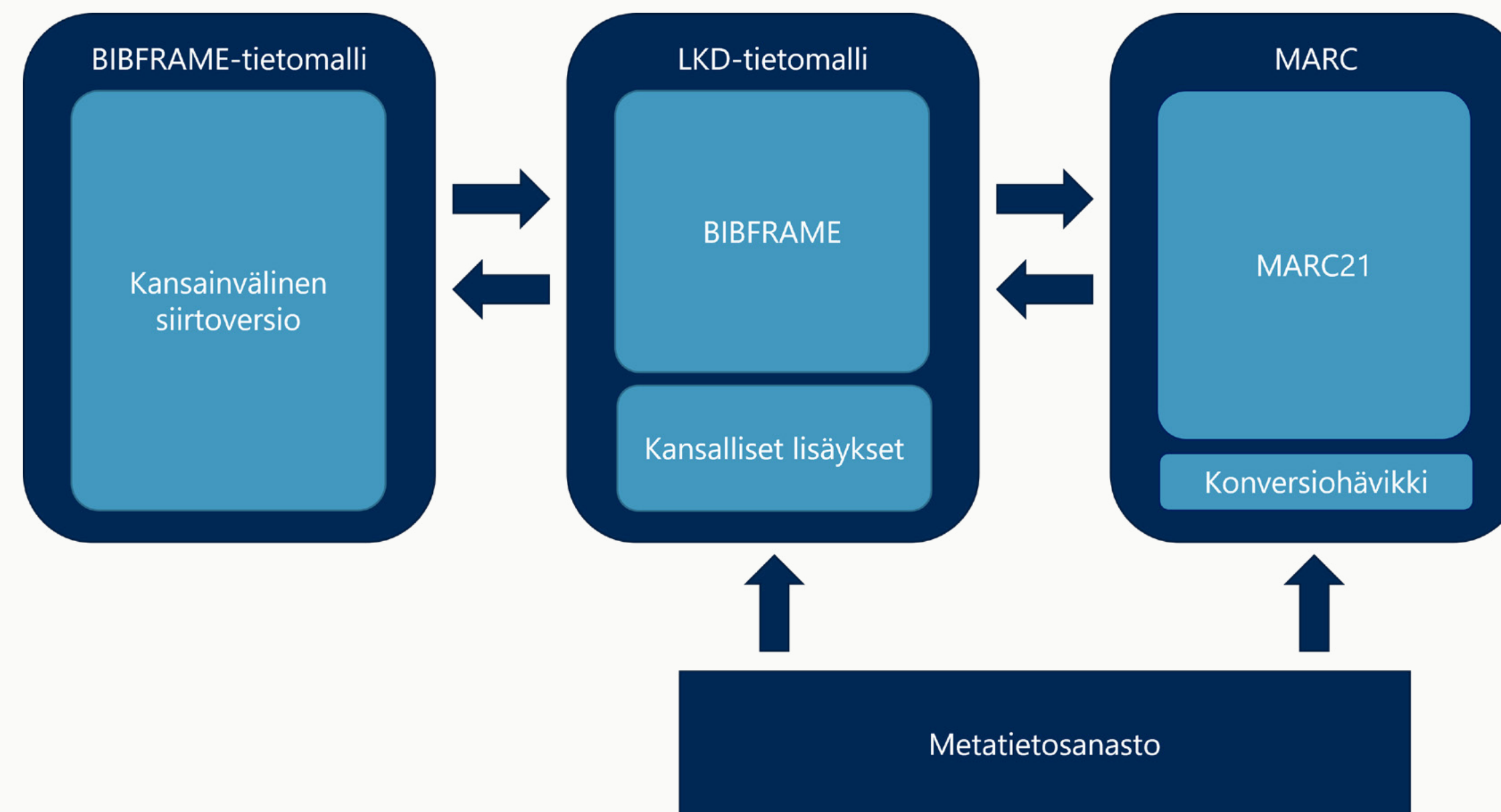
Libriksessä hoidetaan kuvailu, tiedonhaku ja kaukolainat, minkä vuoksi Libris näyttää myös kirjastojen saatavuustiedot jo aineiston hankintavaiheessa. Vertailukohtaksi voi ottaa Melindan Suomessa, tosin Libriksessä tiedontuottajia on enemmän ja se on monipuolisemmin verkottunut kuvailun ekosysteemin toimijoiden kanssa.

Kaikki vuoden 2018 jälkeen Librikseseen tuotettu metatieto on avointa dataa (lisenssi CC0), myös kaupallisten toimijoiden tuottamat tietueet. Ennen Librikseseen liittymistä luodut tietueet ovat ainoastaan paikalliskannoissa, eikä kirjastojen olemassa olevia tietueita tuoda Librikseseen. Tästä on joitakin poikkeuksia, kuten Tukholman kaupunginkirjaston yhteydessä toimivan *Mångspråkiga lånecentralenin* aineisto, jolle on myös kaukolainakysyntää ja saatavuustiedot halutaan siten kansallisesti näkyviin.

Uusi tietomalli, formaatti ja kuvailusäännöt

Vuonna 2018 Libriksen rakenne muuttui radikaalisti, kun siinä siirryttiin linkitetyn kirjastodatan tietomalliin. Tallennusformaatiksi otettiin MARC21:n sijaan BIBFRAME ja kuvailusäännöstenä on RDA. Kuvailutyökaluna on [Libris XL](#) ja kirjastot kuvailevat suoraan Librikseseen ja myös muiden tahojen (esimerkiksi Ruotsin BTJ, aineistotoimittajat) tuottama metatieto on käytettävissä Libriksen kautta.

Libriksessä käytettävä formaatti on kuvattu [Kungliga biblioteket vokabulär \(KBV\)](#) -sivustolla. Se on [BIBFRAMEa](#) ruotsalaisin lisäyksiin. Myös Suomessa laaditaan BIBFRAMEsta kansallista versiota, jossa huomioidaan yhteensopivuus kansainvälisen version kanssa. Ruotsi ja Suomi ovat mukana [BIBFRAME interoperability groupissa \(BIG\)](#), jossa käydään formaattiin liittyvää keskustelua ja pyritään siten varmistamaan kansallisten tietomallien kansainvälinen yhteentoimivuus.

Kuva 3. Matias Frosterus: *Linkitetyn kirjastodatan tietomallin versio 0.1 julkaistu.* Kansalliskirjaston [Missä mennään -webinaari 14.2.2023](#)

BIBFRAME-formaatti on kolmitasoinen (work/expression, instance, item), mutta Suomessa sovelletaan kansallista LKD-tietomallia, jossa work ja expression on eriytetty ja tasoja on neljä: work, expression, manifestation, item. Tämä vastaa paremmin kuvailusäännöstö RDA:n rakennetta.

Formaatin vakiintumattomuus on vaikuttanut mm. siihen, että teos (work)-tason määrittely on KB:ssa kesken, ja se on hidastanut linkitetyn datan täysipainoista hyödyntämistä. Esimerkiksi uudet versiot, kuten painokset, kuvaillaan uusina teoksina, eli uutta manifestaatiota ei linkitetä olemassa olevaan teokseen. Libris ID annetaan toimijoille, aiheille, teoksille, manifestaatioille ja saatavuustiedoille (holdings).

Kuvailun laatu elää ajassa ja sääntömuutokset ja takautuvien korjausten puute saattavat tehdä vanhoista kuvailuista joiltakin osin virheellisiä. BIBFRAME tekee menneisyyden virheet näkyviksi, kun datasta ei saada esiin linkitetyn datan elementtejä ja esimerkiksi eri painoksia ei saada eroteltua toisistaan.

KB:ssa on meneillään [Metadataskiftet](#)-projekti. Se on sateenvarjoprojekti, joka kattaa useita metatiedon muutokseen liittyviä osaprojekteja. Keskeinen tavoite on hahmotella sitä, miten metatiedon ja kuvailun paradigma tulee muuttumaan, kun siirrytään linkitettyyn kirjastodataan ja automatisoidumpaan metatiedon tuotantoon.

Tarkastelun kohteena on KB:n nykyiset metatietovirrat sekä niiden muutostarpeiden kartoitus ja analyysi, ja projektissa on käynnistetty myös erilaisia pilotteja, kuten tietueiden yhdistelytyökalun kehitystyö, äänitteiden metatietoon liittyvien yhteistyö-

mahdollisuuksien kartoitus muun muassa Spotifyn kanssa sekä hahmontunnistuksen ja samankaltaisuushakujen (likhetssökning) testaus tekstien ja kuvien osalta.

Kuvailuyhteistyöstä

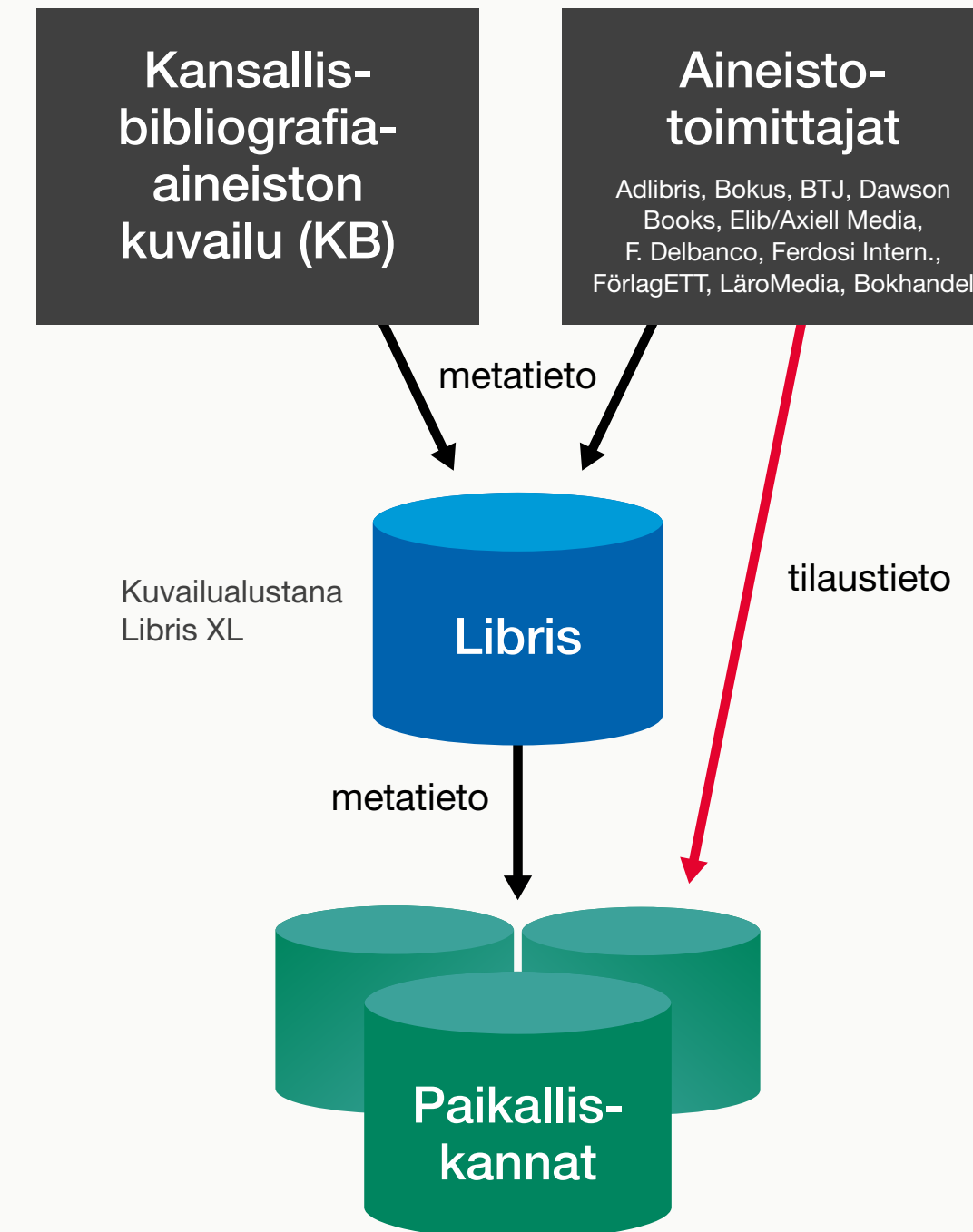
Kirjastoaineistojen kuvailuyhteistyö perustuu kirjastojen ja KB:n väliseen sopimukseen, jossa kirjastot sitoutuvat noudattamaan Libriksen sääntöjä ja KB:n ohjeistusta. Sanktioita ei kuitenkaan käytännössä ole eikä toisaalta myöskään riittäviä laadunvalvonta- ja koulutusresursseja.

KB kuvailee Librikseen kansallisbibliografia-aineiston, ja muut mukana olevat kirjastot vastaavat hankkimiansa aineistojen metatiedoista joko kuvailemalla itse tai ostamalla kuvailut palveluntuottajilta, esimerkkinä [Bibliotekstjänst](#) (BTJ). Libriksen tietueet ovat poimittavissa, vaikka kirjasto ei muuten tekisi yhteistyötä Libriksen kanssa.

Libris perustuu vahvasti yhteistyöhön. Tavoitteena on, että virheen huomattessaan kuvailija korjaa sen. Korjauksista ilmoitetaan yhteiselle listalle, jotta muut kirjastot saavat tiedon, mitä on tehty. Sama käytäntö pätee tuplatietueita yhdistettäessä, joita Libriksessä on jonkin verran. Tuplatietueita saa kiinni haulla.

Libriksessä pystyy seuraamaan, kuka on alun perin tallentanut tietueen, ja ketkä ovat käyneet muokkaamassa sitä ja milloin. Tavoitteena on, että kirjastoissa osallistuttaisiin myös auktoriteettityöhön, mutta ainakin Tukholman kaupunginkirjastosta saadun tiedon mukaan kirjastoissa odotetaan, että KB laatii auktoriteettitietueet.

Yksittäiset aineistotoimittajat tallentavat aineistoinhinsa liittyviä metatietoja Librikseen, ja osa niistä on maksullisia, kirjastot voivat ostaa niitä halutessaan. Aina nämä metatiedot eivät kuitenkaan ole riittävän laadukkaita käytettäväksi sellaisenaan, vaan ne vaativat muokkaamista.

Kuva 4. Metatietovirrat Libriksen, aineistotoimittajien ja kirjastojen paikallisten tietokantojen välillä Ruotsissa. Kaikki metatieto kulkee Libriksen kautta, eikä paikalliskannoista tule Librikseen päivityksiä.

Libris-yhteistyö on kirjastoille ilmaista, ja niillä on mahdollisuus osallistua yhteistyötä kehittäviin työryhmiin, joissa on eri kirjastosektoreiden edustus. Maksuttomuudesta johtuen kirjastot ovat suhteellisen varovaisia antamaan palautetta Libris-yhteistyöstä ja tietokannan laadusta.

Libriksestä toimitetaan tietueet eräajoina paikalliskantoihin. Koska paikalliskannat pystyvät toistaiseksi käsittelemään kuvailudataa vain MARC21-muodossa, KB on joutunut rakentamaan ja ylläpitämään BIBFRAME-MARC21-konversiota, jotta uuden tallennusformaatin mukaiset tietueet saadaan siirrettyä kirjastojen käyttöön. Konversion ylläpitäminen vie kuitenkin resursseja ja aiheuttaa kaikille osapuolille lisätyötä ja siksi siitä tulisi päästä eroon mahdollisimman pian.

Nopeaa helpotusta ei kuitenkaan ole näköpiirissä, vaikka paikalliskannat siirtyisivät linkitetyn kirjastodatan tietomallin mukaiseen järjestelmään. Esimerkiksi Axiellin Quria-järjestelmä soveltaa funktionaalisen kuvailun (FRBR) tietomallia, ja siinä on BIBFRAME-formaatin tuki, mutta se ei pysty toistaiseksi ottamaan vastaan linkitettyä dataa sellaisenaan Libriksestä, vaan siinäkin tarvitaan BIBFRAME-MARC21-konversiota. Vaikutelma kuitenkin on, että useimmiten konvertoitujen tietueiden tiedot sijoittuvat oikein Qurian eri WEMI-tasolle. Sekä Oxelösundin kirjaston että Qurian syksyllä 2023 käyttöönotettavan Nackan kirjaston vaikutelma on, että Qurian oma kuvailutyökalu sinällään on helppokäyttöinen.

Myös KB:n verkkokirjasto [Libris webbsök](#) on ulkoinen järjestelmä ja sekin näyttää tietueet edelleen MARC-formaatin mukaisesti. Vaaditaan siis konversio Libris XL:ssä tuotetusta datasta Libris webbsökin käyttämään MARC21:een. Toiveissa on saada linkitetyn datan hakujärjestelmä, jotta BIBFRAMElla tehdyt kuvailut pääsisivät oikeuksiinsa.

Jatkossa tarvitaan paljon järjestelmien ja niissä käytettävien formaattien yhteensovittamista, jotta välttyään konversioilta ja saadaan tiedonsiirto järjestelmien välillä mahdollisimman automatisoiduksi.

Yleisten kirjastojen kokemuksia Libris-yhteistyöstä

Tukholman kaupunginkirjasto organisoii kuvailutyön uudestaan vuonna 2019. Siihen asti kuvailutiedot oli ostettu Ruotsin BTJ:ltä ja ne tulivat paikalliskantaan BTJ:n Burk-tietokannasta. Yhä useammat kirjastot alkoivat vuoden 2018 jälkeen liittyä Librikseen ja hyödyntää siellä olevia tietueita sen sijaan, että olisivat ostaneet kuvailutiedot BTJ:ltä². Tämän seurauksena BTJ:n kuvailupalvelun hinnat nousivat siinä määrin, että liittyminen Librikseen ja oman kuvailutyön käynnistäminen tulivat Tukholman kaupunginkirjastolle edullisemmaksi. Tukholman kaupunginkirjasto on kuvaillut Librikseen vuodesta 2019 eli hyvin pian Libris XL:n käyttöönoton jälkeen.

Kuvailijoiksi koulutettiin hankintaosaston henkilökuntaa. Koulutus annettiin workshoppeissa ja lisäksi edellytettiin itseopiskelua. Kaikilla ei ollut aiempaa kuvailukokemusta MARC21:ssä ja heille BIBFRAME-kuvailun aloittaminen ei ollut niin dramaattinen muutos kuin vanhalla formaatilla kuvailuille, eikä vanhoista käytänteistä poisoppiminen ollut ongelma.

Tukholman kaupunginkirjasto kuvailee kaiken aineiston suoraan Librikseen, myös kokoelmaan hankitut e-kirjat. Axiell Media, jonka Biblio (eLib)-palvelusta kirjat ostetaan, tarjoaa aineistojensa metatiedot Librikseen, joten jonkinlaiset tiedot saadaan myös sitä kautta.

Pääsääntöisesti kaupunginkirjastossa ollaan tyytyväisiä Libris-yhteistyöhön, ja kuvailu Librikseen on sujuvaa. Työprosessin kannalta kokonaisuus on haastava: kirjaston henkilökunta kuvailee Librikseen BIBFRAME-formaatilla, kuvailu konvertoidaan paikalliskantaan MARC21-formaattiin, ja konvertoitua tietuetta joudutaan vielä paikalliskannassa muokkaamaan. Lisäksi tietojen siirrossa on viivettä verrattuna aikaisempaa: BTJ:n Burk-tietokannasta erätuonti tapahtui 10 minuutin välein, kun taas Libriksestä erätuonti paikalliseen järjestelmään tulee vasta tietueen muutosta seuraavana yönä. KB myös kehittää prosessia edelleen.

Myös Oxelösundin kirjaston kokemus on, että kuvailu on helppoa Libris XL-kuvailualustalla. Kuvailu vaatii tarkkuutta, mutta kuvailutyötä helpottavat järjestelmään sisältyvät ohjetekstit. Uusi kuvailija pääsee alkuun lukemalla Libris XL:n käyttöohjeita ja katsomalla KB:n opasvideoita. Kuvailu ei perustu ulkoa muistettaviin MARC21-kenttiin, vaan ”laatikoihin”. Kunkin laatikon kohdalla on kerrottu, mikä tieto siihen tallennetaan. Tämä auttaa saamaan tiedot oikeisiin kohtiin.

Ohjelma koostuu välilehdistä, jotka on avattava ja täytettävä tarvittavat tiedot. Libris XL:ssä on hyvä työkalupakki, mistä löytyy eri aineistoille soveltuvia, vaadittavat kentät sisältäviä kuvailupohjia. Kuvailualustaan on integroitu RDA-toolkit. Libris XL:ssä on myös auktoriteettirekisterit, joista kaikki tekijätiedot ja asiasanat valitaan.

IDENTIFIKATOR	190:00
UTGIVNINGSSÄTT	Monografisk resurs
HAR TITEL	<ul style="list-style-type: none"> ▼ Titel: <ul style="list-style-type: none"> ↳ HUVUDTITEL Händelser vid vatten
UPPHOVSUPPGIFT	Kerstin Ekman
UPPLAGEUPPGIFT	[Ny utg.]
UTGIVNING	<ul style="list-style-type: none"> ▼ Primär utgivning: <ul style="list-style-type: none"> ↳ LAND <ul style="list-style-type: none"> Sverige ↳ PLATS <ul style="list-style-type: none"> ▼ Plats: <ul style="list-style-type: none"> ↳ BENÄMNING Stockholm ↳ AGENT <ul style="list-style-type: none"> ▼ Agent: <ul style="list-style-type: none"> ↳ BENÄMNING Bonnierförl. ↳ ÅR 1994
TILLVERKNING	<ul style="list-style-type: none"> ▼ Tillverkning: <ul style="list-style-type: none"> ↳ PLATS <ul style="list-style-type: none"> ▼ Plats: <ul style="list-style-type: none"> ↳ BENÄMNING Falun ↳ AGENT <ul style="list-style-type: none"> ▼ Agent:

Kuva 5. Osa Kerstin Ekmanin *Händelser vid vatten*-teoksen kuvailusta Libris XL:ssä. Tietuetta kokonaisuudessaan pääsee tarkastelemaan [tästä](#).

² BTJ:n rooli kirjastoaineistojen kuvailujen tuottajana on Mattias Perssonin mukaan vähentynyt viime vuosina merkittävästi ja BTJ onkin kehittänyt korvaavia toimintamuotoja, muun muassa kirjastoaineistojen sisältöihin liittyviä koulutuksia.

Nackan kunnankirjasto ostaa kuvailutyön eikä pääsääntöisesti kuvaile aineistoja itse, koska siellä halutaan ohjata resurssit asiakastyöhön eikä kuvailuun. Kuvailupalvelu ostetaan BTJ:ltä, joka kuvailee Librikseen ja tietueet valuvat paikalliskantaan tietokantatunnuksen perusteella. Ongelmaksi ei koeta sitä, että muut kirjastot käyttävät Nackan maksamaa BTJ-tietuetta Libriksen kautta, koska pienenä kirjastona hankkivat joka tapauksessa vähemmän aineistoa kuin isommat toimijat kuten Tukholman kaupunginkirjasto. KB kuvailee kansallisbibliografia-aineiston kaikkien käytettäväksi.

Jos kuvailutietoja ei tule automaattisesti, Nackan kirjaston vaihtoehdot ovat:

1. manuaalinen Libris-poiminta
2. manuaalinen Library of Congress -poiminta, vaatii jonkin verran muokkausta
3. manuaalinen BTJ Burk -poiminta (vanhoja, päivittämättömiä tietueita)
4. kuvailutietojen tilaus BTJ-apilla (otetaan tarvittavat valokuvat kuvailtavasta aineistosta, sopimus kattaa max 200 nimekettä/vuosi)
5. tarvittaessa tehdään tietue itse omaan kantaan, mutta sitä ei ole mahdollista enää viedä Librikseen, ja saatavuustiedot jäävät kansallisesti piiloon (kaukolainaus olisi Libriksessä). Nämä tietueet ovat löydettävissä vain [Tukholman alueen kirjastojen yhteishaussa](#)

Jos tietueen tilaa muualta kuin BTJ:ltä, Libriksen mahdolliset päivitykset kuvailuun eivät siirry paikalliskantaan.

Nackan kirjasto siirtyy käyttämään Quria-kirjastojärjestelmää syksyllä 2023, kunhan palvelinten sijaintiin liittyvä keskustelu on käyty ja sijainnista on päästy yhteisymmärrykseen.

Niin Tukholman, Nackan kuin Oxelösundinkin kirjastojen kirjallisuuden päähankintapaikka on Adlibris, jonka verkkokaupassa hankinnat tehdään. Kun kirjasto tekee tilauksen Adlibriksen verkkokaupassa, ennakkotietue (tekijä, nimeke, ISBN) siirtyy Librikseen, jos siellä ei sitä ennestään ole. Jos Libriksessä on jo tietue, siirtyy vain paikannustieto (vrt. Melindassa LOW-tag, kunkin kirjaston tai kimpan tietokantatunnus). Paikannustiedon perusteella Libriksen tietue (ennakko tai valmis, jos aineisto on jo aiemmin kuvailtu) valuu paikalliskantaan yöajona, myös tietueiden päivitykset. Jos haluaa täydellisen tietueen heti, sen voi käydä poimimassa omaan tietokantaan Libriksestä tai muista ulkoisista lähteistä.

Kirjastojen on mahdollista ostaa kansikuvien käyttöoikeuksia BTJ:n omistamalta [Syndetic-yritykseltä](#). Esimerkiksi Tukholman kaupunginkirjastolle palvelun vuosikustannus on noin 25 000 kruunua (noin 2 200 euroa). KB saa kansikuvat ilmeisesti ilmaiseksi, mutta sillä ei ole lupaa toimittaa niitä eteenpäin. Kansikuviin liittyvät sopimustekniset yksityiskohdat vaativat vielä tarkempaa selvittämistä.

Kuvailukoulutuksesta ja Libriksen tulevaisuudesta

KB:n koulutusresurssit ovat erittäin niukat eikä aika tahdo riittää pienempien kirjastojen runsaisiin kysymyksiin. KB:n kotisivulta ([Metadatabyrån](#)) löytyy runsaasti kuvailuohjeita ja opetusvideoita, joiden avulla pääsee kuvailun alkuun ja joilla opastetaan kuvailun eri työvaiheita.

Ruotsissa on kuusi kirjastoalan oppilaitosta, mutta kuvailu opitaan käytännön työssä kuten Suomesakin. Molemmissa maissa on huomattu, että paikallisesti annettu kuvailutyön vertaistuki on vähemmän, koska kuvailijoiden määrä vähenee, kun eläköityneen kuvailijan tilalle ei palkata uutta työntekijää samalla tehtäväkuvalla. Tämä lisää painetta KB:lle, koulutusta pitäisi järjestää enemmän.

Toivottavaa olisi, että kehitettäisiin kuvailijan RDA-osaamista, formaattiriippumatonta, analyttistä ajattelua ja kuvailutyön perustaitoja antava verkkokoulutus, jonka pohjalta voisi alkaa kulloinkin käytössä olevan formaatin mukaisen kuvailun oppiminen työpaikalla. Parhaimmillaan kuvailuosaaminen on joustavasti siirrettävissä organisaatiosta ja jopa maasta toiseen.

KB:n viiden vuoden tavoite on päästä kokonaan eroon MARC21:stä ja kehittää nykyistä intuitiivisempi kuvailukäyttöliittymä, jossa linkittäminen on nykyistä vaivattomampaa. Tarvitaan enemmän validointia kuvailutyökaluun, ja toiveena on nähdä tietomallin toteutuvan kuvailussa laajasti. Linkitetty kirjastodata läpäisisi kaiken, uudet hakupalvelut palvelisivat tiedonhakijoita, kirjastot olisivat kunnolla mukana Libriksessä ja kuvailutyötä olisi keskitetty: kuvailijoita olisi nykyistä vähemmän ja heidän osaaamisestaan pystyttäisiin pitämään nykyistä paremmin huolta.

Muutosten ennakointi, varautuminen tulevaan

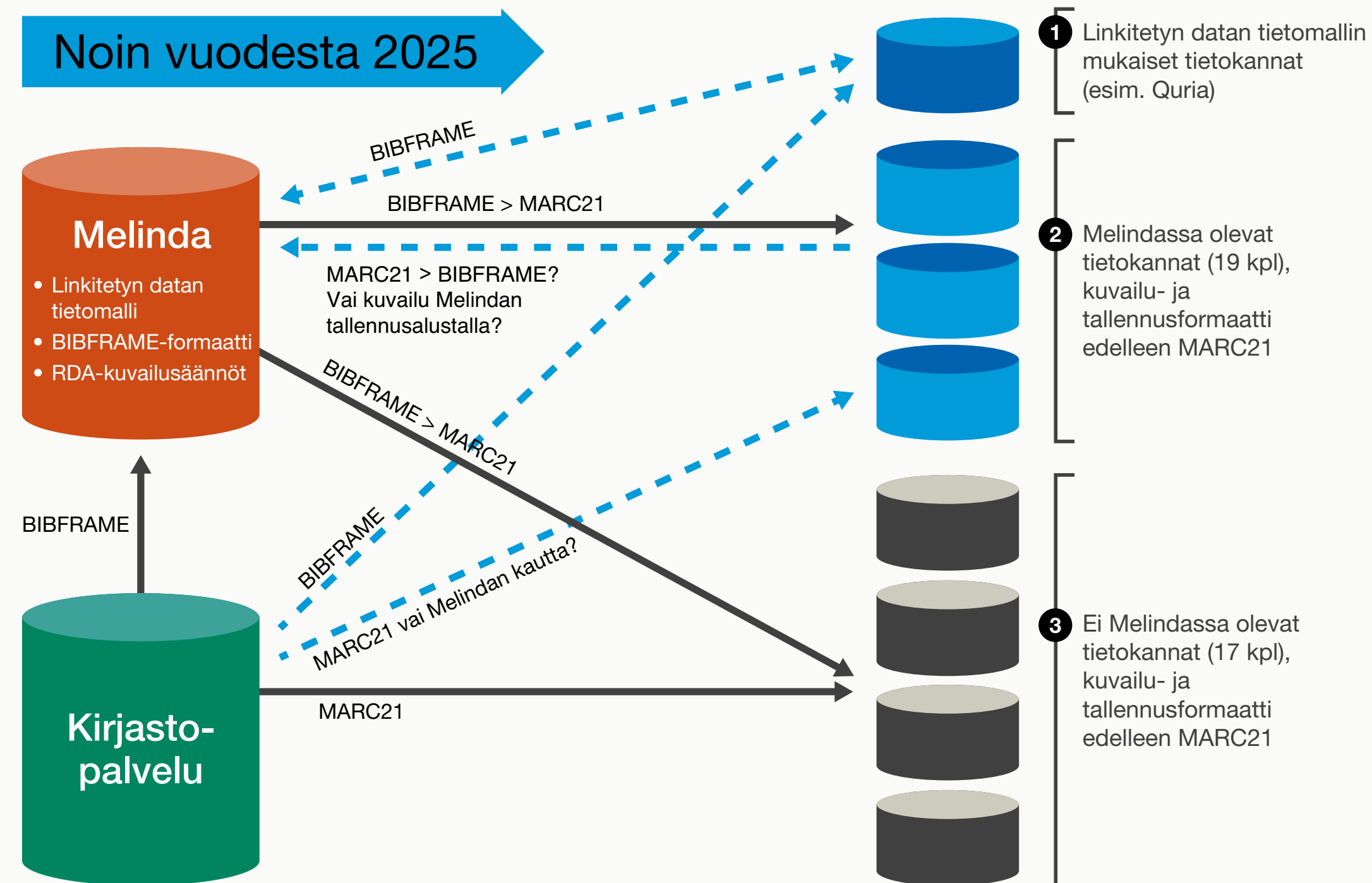
Yleisten kirjastojen kanssa käytyjen keskusteluiden pohjalta syntynyt vaikutelma on, että erityisesti Melinda-yhteistyötä tekevät kirjastot ovat hyvin tietoisia metatiedon tuottamisen tapojen ja kuvailutyön tulevista muutoksista. Niissä seurataan aktiivisesti Kansalliskirjaston järjestämiä koulutuksia ja tiedotustilaisuuksia ja niiden henkilökuntaa osallistuu [kansallisiin kuvailun asiantuntijaryhmiin](#). Tuntuu jopa siltä, että monessa näistä kirjastoista muutoksia odotetaan kärsimättömästi, onhan niihin valmistauduttu ainakin jo vuodesta 2016 alkaen, jolloin RDA-kuvailusäännösten käyttöönotto Suomessa käynnistyi.

Kuvailutyön organisoinnista on puhuttu pitkään, ensimmäiset yhteisluettelosuunnitelmat ilmestyivät jo yli kymmenen vuotta sitten. Kirjastoissa tunnetaan hyvin nykytilan heikkoudet, kuten kuvailuun liittyvä päällekkäinen työ, sekavat metatietovirrat, osaamiseen ja kuvailun laatuun liittyvät haasteet.

Viimeistään RDA:n käyttöönoton myötä on havahduttu siihen, että kuvailu vaatii erityisasiantuntemusta ja mahdollisuutta keskittyä kuvailutyöhön lähes täysipäiväisesti. Tähän ei useimmissa kirjastoissa ole enää mahdollisuutta, koska kirjastojen tehtäväkenttä on viime vuosina laajentunut, ja henkilöresursseja halutaan irrottaa taustatöistä suoraan asiakaspalveluun ja aineistojen esille nostamiseen. Kuvailutyön keskittäminen onkin se keino, jolla yleiset kirjastot voivat tässä vaiheessa parhaiten varautua tuleviin muutoksiin.

Projektissa tehdyn selvitystyön myötä hahmottui kolme mahdollista skenaariota muutokseen varautumisessa:

Skenaario A: muutos nähdään lähinnä järjestelmien päivitys- tai vaihtoprojektina, ei pyritä kuvailutyön rakenteellisiin uudistuksiin tai metatietovirtojen muutoksiin.

Kuva 6. Hahmotelma skenaario A:sta.

Kuvaus skenaario A:n prosessista, jossa noin vuodesta 2025 lähtien tietueet siirtyvät Kirjastopalvelulta ja Melindasta paikalliskantoihin sekä Kirjastopalvelusta Melindaan.

Tietokantoja ovat:

1. linkitetyn datan tietomallin mukaiset tietokannat, kuten Quria, tiedonsiirto mahdollisesti BIBFRAME-formaatissa.
2. Melindassa olevien tietokantojen osalta (19 kpl) BIBFRAME-tietueiden konvertointi MARC21-formaattiin tai tietueiden siirto Kirjastopalvelulta MARC21-formaatissa sekä
3. ei Melindassa oleviin tietokantoihin (17 kpl) poimintaan Melindasta BIBFRAME-tietueet, jotka konvertoidaan MARC21-formaattiin tai tietueiden siirto Kirjastopalvelulta MARC21-formaatissa.

Tieto siirtyy myös tietokantojen ja Melindan välillä samojen formaattien kautta. Jos Melinda-kirjastojen kuvailutyö voidaan tehdä Melindan uudella alustalla, tietueiden siirtoa paikalliskannoista Melindaan ei tarvita.

Siinä vaiheessa, kun Melindassa on uusi taustajärjestelmä ja BIBFRAME-formaatti otettu käyttöön, suurimmassa osassa yleisten kirjastojen paikalliskannoista on edelleen käytössä MARC21-formaatti. Kokonaisuus edellyttää formaattikonversioita, ja Ruotsin kokemusten perusteella on todennäköistä, että konvertoidut tietueet vaativat manuaalista muokkausta paikalliskannoissa.

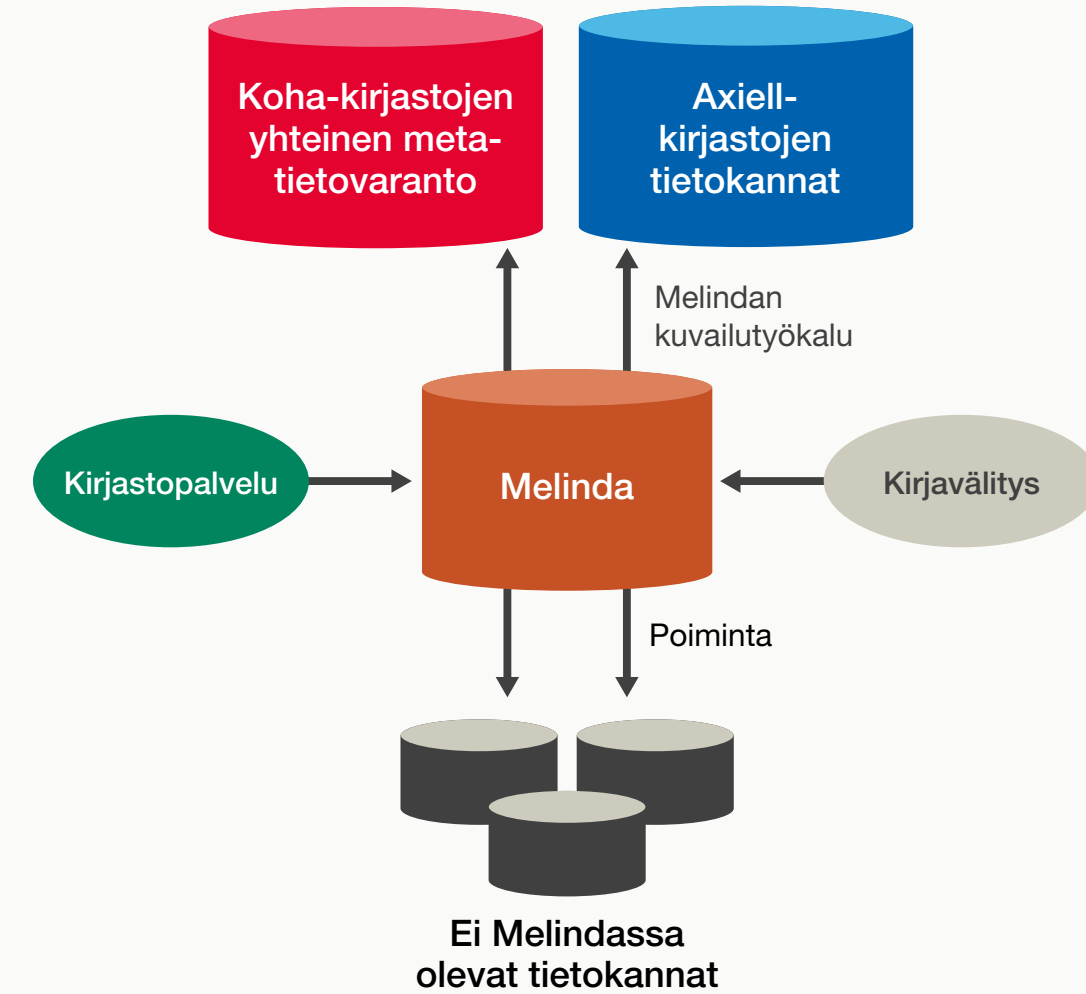
Suomessa haastetta lisäksi myös se, jos tietueet edelleen päivittyvät myös paikalliskannoista Melindaan, jolloin tarvitaan MARC21-BIBFRAME-konversio (mahdollisesti jo kertaalleen konvertoiduille tietueille)³.

Ei ole varmuutta siitä, miten yhteensopivasti Melinda ja Quria toimivat, vai tarvitaanko niidenkin välillä konversioita, kuten Ruotsissa tällä hetkellä Libriksen ja Qurian välillä.

Jos kuvailun kokonaisinfrastruktuuria ei uudisteta, vaarana on siis nykyistä sekavammat metatietovirratt. Lisäksi on mahdollista, että kuvailun vaatima työmäärä kasvaa kirjastoissa, kun konvertoituja tietueita joudutaan manuaalisesti muokkaamaan, ainakin tähän on syytä varautua Ruotsin kokemusten pohjalta.

Skenaario B: Melinda-kirjastot kuvailevat Melindan uutta kuvailualustaa käyttäen ja metatieto kulkee vain Melindasta paikalliskantoihin, ei paikalliskannoista Melindaan. Tässäkin mallissa tarvitaan BIBFRAME-MARC21-konversioita, mutta kokonaisuus on selkeämpi kuin skenaariossa A. Tämä malli helpottaisi myös kuvailun keskittämistä kimpptasolla.

³ "Kirjastojen erilaiset aikataulut seuraavien 5-7 vuoden aikana: osa ottaa uuden formaatin käyttöön nopeammin, osa hitaammin. Kuvailua tuotetaan eri formateilla ja konvertoidaan formaatista toiseen, mistä seuraa hävikkiä ja ehkä epästandardeja tietueita. Onko vaarana suuri sekasotku?" Kuopion kaupunginkirjaston kanssa 26.6.2022 käydyin keskustelun muistiinpanot.

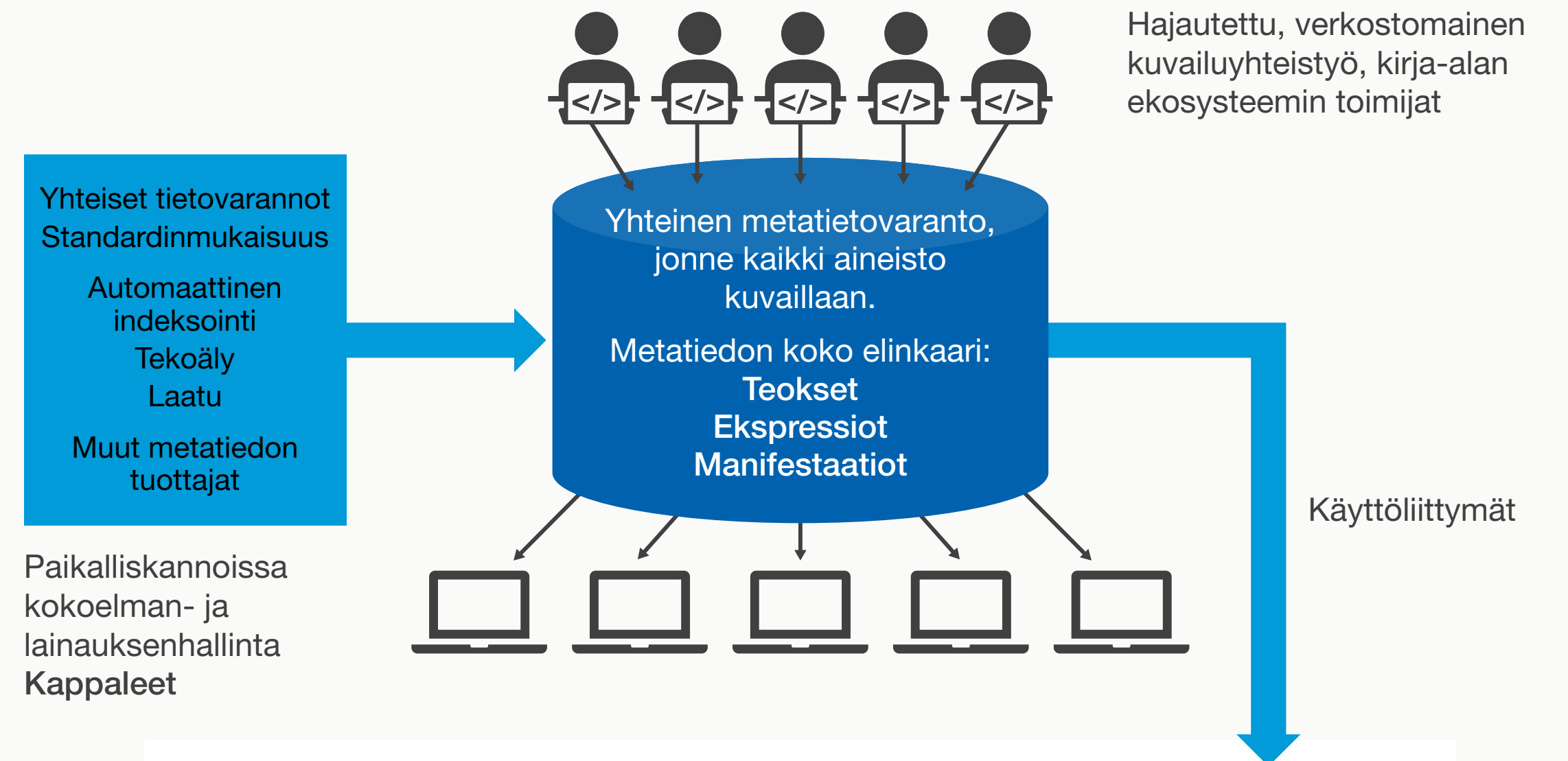

Kuva 7. Melinda, paikalliskannat ja yhteinen kuvailualusta.

Skenaario C: arvioidaan, onko mahdollista lähteä rakentamaan ns. masterdatamallia, jossa metatietoa (teos – ekspressio – manifestaatio, linkitykset toimijoihin ja sisältöihin) on vain keskitetyssä metatietovarannossa, ja paikallisesti hallinnoitaisiin vain item-tason tietoja, lainauksenvalvontaa ja kokoelmanhallintaa.

Tämän mallin myötä olisi mahdollista kehittää valtakunnallisesti verkostomaista kuvailuyhteistyötä, joka perustuu yhteen yhteiseen metatietovarantoon. Tässä mallissa kuvailuun liittyvän asiantuntemuksen kehittäminen ja ylläpito sekä kuvailun laatu olisivat hallussa.

Laajempi systeeminen muutos

Kuva 8. Skenaario C: keskitetty metatietovaranto ja hajautettu kuvailu.

Loppuraporttia kirjoitettaessa on tiedossa, että *Kohti metatietovisiota* -projekti on saanut jatkorahoituksen, ja jatkoprojektissa selvitetään tarkemmin näitä muutoksen vaihtoehtoisia toteuttamistapoja.

”Linkitetty data tukee suuntausta keskitettyihin kuvailuratkaisuihin / metatietovarantoihin ja hajautettuun tuotantoprosessiin”⁴

Suomen ja Ruotsin yleisten kirjastojen infrastruktuurit poikkeavat toisistaan merkittävästi ainakin siinä suhteessa, että Suomessa on totuttu tekemään järjestelmiin liittyvää yhteistyötä kirjastojen kesken. Sen ansioista yleisillä kirjastoilla Suomessa on ”vain” 36 tietokantaa, kun niitä Ruotsissa on arvion mukaan noin 200. Ruotsissa kirjastojen ”kimpotuminen” on vasta pääsemässä vauhtiin, ja sen myötä ehkä myös kuvailutyön jakaminen kirjastojen kesken. Kansalliskirjaston ylläpitämä Finna-palvelu on Suomessa laajasti käytössä, eikä kirjastojen ole välttämätöntä ylläpitää itse omaa verkkokirjastoaan kuten Ruotsissa.

Kuva 9. Matias Frosterus ja Marja-Liisa Seppälä: *Linkitetty kirjastodata Melinda huomenna -webinaari*

Suomessa on varauduttu uuden tietomallin tuloon jo pitkään ja välttämättömien taustajärjestelmien kehitystyötä on tehty niin Kansalliskirjastossa kuin paikallisesti (esimerkiksi RDA- ja YSA/YSO-konversiot). Melindan laajeneminen alkoi vuonna 2012 ja RDA otettiin käyttöön 2016. RDA, tunnisteet ja ontologiat ovat tärkeitä linkitetyn kirjastodatan kehittämisen elementtejä.

Kansalliskirjaston ylläpitämä [Finto](#), ”keskitetty palvelu eri alojen yhteentoimiville sanastoille, ontologioille ja luokituksille”, edistää merkittävästi siirtymää linkitettyyn kirjastodataan. Fintoon sisältyvä [metatietosanasto](#) on keskeinen tuki siirryttäessä MARC21:stä BIBFRAMEen (ks. kuva 3).

Varsinaisen linkitetyn kirjastodatan infrastruktuurin rakentaminen on käynnistymässä, eikä tavoitella koko infrastruktuurin osalta ole vielä kovin selkeä. Edellä esitellyistä skenaarioista C:n mukaisessa mallissa olisi varmaankin linkitetyn kirjastodatan hyödyt täysimääräisesti käytössä, mutta se herättää myös paljon kysymyksiä.

Kuinka pitkälle keskittämässä on tarkoituksenmukaista mennä, millä tavoin voidaan organisoida hajautettu tuotantoprosessi? Millä tavoin pystyttäisiin nyt simuloimaan sitä, miten millaiselta linkityksille perustuva kuvailun infrastruktuuri voisi näyttää ja millaisia haasteita sen rakentamiseen liittyisi?

Mikä voisi estää tällaisen kokonaisuuden rakentamisen? Minkälaisiin vaiheisiin ja tilapäisratkaisuihin kirjastojen pitäisi varautua? Puhutaanko jatkossa enää ”metatietovirroista” vai tekeekö linkitys ne tarpeettomiksi? Minkälainen tavoiteaikataulu tällaiselle laajalle systeemille muutokselle voisi olla realistinen? Mitä tietoa sen rakentamisen taustaksi tarvittaisiin?

Melindaan liittymisen yhteydessä paikalliskantojen tietueita on viety Melindaan eri malleilla (iso räätäli, pikku räätäli, kevyt). Voidaan olettaa, että iso osa (ehkä jopa 90 %) yleisten kirjastojen kaikista metatiedoista on jo Melindassa, koska yleisten kirjastojen kokoelmien ydin on pitkälle sama kaikissa kirjastoissa, ne vaikuttavat ”yllättävänkin yhdenmukaisilta”⁵. Onko jatkossa linkitetyn kirjastodatan mallin mukaisessa toimintaympäristössä tarpeen ylläpitää formaattia ja metatietoa myös paikallisissa kannoissa, vai olisiko tässä yhteisen masterdatavaran alku?

⁴ Matias Frosterus ja Marja-Liisa Seppälä: *Linkitetty kirjastodata Melinda huomenna -webinaari*

⁵ *Yleisten kirjastojen aineistot Melindassa*. Kansalliskirjaston raportti 15.1.2018.

Selvitysprojektin päättyessä ei näytä olevan kansallisen tason suunnitelmaa, jolla skenaariot B tai varsinkaan C voisivat toteutua. Melinda-kirjastoissa onkin syytä varautua siihen, että niissä on käsiteltävä konvertoituja tietueita ainakin aluksi siinä vaiheessa, kun Melindassa on siirrytty uuteen tietomalliin ja formaattiin, mutta paikalliset järjestelmät ovat edelleen MARC21-formaatissa.

Ensi vaiheessa muutos koskee juuri Melinda-kirjastoja, muut kirjastot saavat jatkossakin suurimman osan kuvailutiedoista Kirjastopalvelulta MARC21-formaatissa, Melindasta poimitut tietueet konvertoidaan niissäkin MARC21-formaattiin.

Todennäköisesti ainakin siirtymävaiheessa kirjastoille tulee siis uudenlaista lisätyötä. On pyrittävä yhteistyössä metatietoekosysteemin toimijoiden kanssa toimimaan niin, ettei siirtymävaihe kestäisi pitkään ja että päästäisiin hyödyntämään uuden tietomallin kuvailua tehostavia ominaisuuksia täysimääräisesti mahdollisimman pian. Näin saataisiin käyttöön myös aidon kuvailuyhteistyön synergiaedut.

Muutosten tiekartta ja jatkoprojektin keskeiset teemat

Kohti metatietovisiota -jatkoprojektin keskeiseksi tehtäväksi on hakemuksessa määritelty muutoksiin liittyvän tiekartan täsmentäminen. Tavoitteena on tiekartta, jonka mukaan kirjastot ja kuvailun ekosysteemin muut toimijat voisivat ennakoida muutoksia ja suunnitella omaa toimintaansa.

Kirjastoissa tuntuu olevan valmiutta, tarvetta ja tahtotilaa muuttaa kuvailutyön toimintatapoja ja organisointia. Edellytyksenä on, että muutoksen tavoitteet ja kirjastojen mahdolliset vaihtoehdot on selkeästi ilmaistu, muutoksen vaiheet on mahdollisuuksien mukaan suunniteltu ja aikataulutettu riittävän pitkälle, kirjastojen rooli ja tehtävät on kirjattu ja kustannukset tiedossa. Toisin sanoen muutoksen tiekartta on laadittu ja myös muut kuvailun ekosysteemin toimijat ovat siihen sitoutuneet.

Yleisten kirjastojen kuvailuyhteistyön tiekartta:

Kuva 10. Kuvailuyhteistyön tiekartta.

Se on haastava tavoite, tällä hetkellä tiekartta on hyvin pelkistetty ja luurankomainen. Sen täydentämiseksi on jatkettava nykyisen projektin keskeisten teemojen parissa niitä syventäen ja laajentaen.

Edessä on monivuotinen ja -vaiheinen muutosprosessi, ja eri tahojen sitoutumista siihen edistää, jos tavoite on mahdollisimman selkeästi määritelty ja yhteisesti jaettu.

Keskiössä tulevat olemaan tälläkin kertaa keskustelut yleisten kirjastojen kanssa:

- jatketaan vuoropuhelua ja eri vaihtoehtojen tarkastelua tarkentuvan tiedon pohjalta
- luodaan kirjastoille näkymiä tulevaan, ennakoidaan muutoksia
- käydään läpi ja arvioidaan vaihtoehtoisia toteutusmalleja, luodaan tahtotilaa
- aikataulutetaan muutoksia, konkretisoidaan toimenpiteitä ja kustannuksia

Lähtökohtana on, että uutta tietomallia ja linkitettyä kirjastodataa hyödyntäen voidaan yleisten kirjastojen metatietovirtoja ja -työtä järkiperäistää, tehostaa ja sen myötä parantaa kuvailujen laatua. Kuvailuun käytettävää työaika on mahdollista uudistuvassa infrastruktuurissa vähentää karsimalla päällekkäistä ja hyödyntämällä jo tehtyä työtä.

Kansalliskirjaston kanssa tehtävä yhteistyö on jatkon ja muutoksiin valmistautumisen kannalta kriittinen

- kuvailun kokonaisarkkitehtuuri
- Melindan taustajärjestelmän uusiminen - ja LKD -projektien seuranta ja kommentointi
- yleisten kirjastojen tahtotilan huomioiminen

Projektissa jatketaan keskustelua myös muiden toimijoiden – aineistotoimittajat, metatiedon tuottajat, kirjastojärjestelmien ylläpitäjät – kanssa. Siinä tarkastellaan e-kirjojen metatietoa, metatiedon tekijänoikeuksia sekä metatietoon liittyvää sopimuskokonaisuutta.

Projektin tuloksista pyritään viestimään kirjastokentälle riittävästi pitämällä mielessä KB:sta saatu evästys: be transparent, communicate, communicate, communicate!

Kuva 11. Kuva-aihe KB:n Henrik Ardesjön hupparin selkämyksessä. Kuva Kaisa Hypén.

Tapaamiset ja keskustelut eri tahojen kanssa

Kirjastojen kanssa pidetyt tapaamiset

Kimppa/kirjasto	ajankohta	osallistujat
Anders	20.10.	8
Blanka	22.6.	2
Eepos	7.9.	16
Espoo ja Vantaa	2.9.	6
Fredrika	19.9.	1
Heili	23.8.	5
Helsinki, kirjaston johtoryhmä	14.6.	6
Helsinki, kuvailijat	26.8.	15
Joki	31.10.	20
Kainet	16.8.	9
Keski	16.8.	10
Kirkes	21.9.	9
Kirkkonummi	12.10.	3
Koha-kirjastot (Helle, Lappi, Lumme, Outi, Siilinjärvi, Vaara, Vaski)	2.9.	9
Kuopio	22.6.	5
Kyyti	17.10.	13
Lastu	6.10.	3
Leppävirta	5.9.	1
Loisto	19.9.	6
Louna	8.9.	2
Lukki	16.9.	6

Kimppa/kirjasto	ajankohta	osallistujat
Piki	1.9.	14
Ratamo	31.8.	8
Rutakko	15.8.	12
Satakirjastot	24.5.	8
Sotkamo	19.8.	4
Sulkava	3.8.	1
Vaasa	25.8.	4
Vanamo	6.9.	7
		213

Tilannekatsaukset Yleisten kirjastojen neuvostossa 28.4.2022, 16.11.2022 ja 26.4.2023 (loppuraportin esittely).

Projektin esittely ja tilannekatsaukset Melindan ja kuvailuyhteistyön ohjausryhmässä 25.3.2022, 10.6.2022, 9.12.2022 ja 8.3.2023.

Neuvottelu Kansalliskirjaston kanssa 20.12.2022.

Projektin esittely opetus- ja kulttuuriministeriölle 21.11.2022.

Neuvottelu Kansalliskirjaston ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa 12.4.2023.

Neuvottelu Kuntien yhteinen e-kirjasto -hankkeen kanssa 19.4.2023.

Projektin esittely Etelä-Suomen aluehallintoviraston webinaarissa Kimppa 2.0 28.9.2022.

Yhteistyötahojen kanssa käydyt keskustelut

Suomen kirjastopalvelu Oy 13.5.2022
Katri Riiheläinen
Outi Hintikka

Axiell Finland Oy 27.6.2022
Esa Peltonen

Koha-Suomi Oy 1.9.2022
Ari Mäkiranta
Koha-kirjastojen johtajia

Kirjavälitys Oy 24.8.2022
Sirpa Tilli
Inari Haapaniemi
Susanna Vestman

BTJ Sverige 29.8.2022
Mattias Persson

Adlibris AB 5.9.2022
Jenni Liuhto
Conny Björkdahl
Py Söderström

Ellibs Oy 3.10.2022
Juha Tarvainen

Kungliga biblioteket, sähköpostikeskustelu 29.6.2022

Tuija Drake
Johanna Robinson Aalto
Henrik Ardesjö

lisäksi
Stina Degerstedt, sähköpostikeskustelu 17.2.2023

Tukholman kaupunginkirjasto, sähköpostikeskustelu 15.8.2022
Anna Lindqvist

Norrköpingin kaupunginkirjasto, sähköpostikeskustelu 1.7.2022
Björn Nyqvist

Projektiin liittyvä tiedotus

Tiedote [Kohti metatietovisiota: yleiset kirjastot ja linkitetty kirjastodata](#) Kirjastot.fi 27.6.2022

Tiedote [Kohti metatietovisiota -projektin tilannekatsaus](#) Kirjastot.fi 21.12.2022

Tiedote [Kohti metatietovisiota -projekti päättyy, jatko projekti käynnistyy](#) Kirjastot.fi 26.4.2023

Liite:
Koonti kirjasto-
keskusteluista

Anders-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kimppaan kuuluvat Halsua, Kannus, Kaustinen, Kokkola, Lestijärvi, Toholampi
- Kirjastojärjestelmänä Aurora, verkkokirjastona Finna, mukana Melindassa
- Kuvailu keskitetty osittain: Melinda-tunnukset Kannuksen, Kaustisen, Kokkolan ja Toholammin kuvailijoilla
- Halsualla ja Lestijärvellä poimitaan tarvittaessa Kirjastopalvelun ja Melindan tietueita, primaarikuvailtavat lähetetään isompiin kirjastoihin
- Malli koettu toimivaksi, kuvailijat sitoutuneita kehittämään osaamistaan, mm. osallistutaan Kansalliskirjaston koulutuksiin, jotka on koettu hyväksi

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Ei kiirettä kirjastojärjestelmän vaihdon kanssa, Goldilla pärjätään
- Odotetaan, että Melindan uudesta alustasta on tehty päätös ja nähty, millainen on Suomessa käyttöönotettava BIBFRAME:n versio – kun suomalaiset sovellusohjeet tiedossa > helpompi neuvotella järjestelmätoimittajan kanssa
- Jos Melindan alusta on Libris XL, voitaisiin kuvailla Melindan alustalla; Sinopia/Folio-ratkaisu vaativampi yleisten kirjastojen kuvailijoille > Qurialla kuvailu parempi vaihtoehto siinä tapauksessa?
- Sekä Libris XL:ää että Sinopia/Foliota on räätälöitävä ennen kuin voidaan ottaa käyttöön

Anders

Blanka-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- 99 % kuvailuista ostopalveluna Kirjastopalveluilta, poimitaan myös muista tietokannoista, kuten Melindasta ja Libriksestä
 - Kirjastopalvelun tuottamista suomenkielisen tietokirjallisuuden kuvailusta puuttuvat ruotsinkieliset asiasanat, lisätään itse
 - Riittävän laaja ruotsinkielisen kirjallisuuden kuvailu edellyttää lisäpakettien hankintaa
 - Kaikkien elokuvien kuvailuja ei saada Kirjastopalvelulta, vaan poimitaan muualta tai primaarikuvaillaan itse
- Primaarikuvaillaan: kotiseutukirjallisuutta, vieraskielisiä yksittäiskappaleita, satunnaisia lahjoituksia
- Kokonaisuus toimii nykyisellään hyvin, aiemmin viivettä kuvailujen saamisessa
- Kuvailu osa aineiston hankinta- ja käsittelyprosessia, kuvailua tekee 2–3 työntekijää
- Vuosittainen hankinta niteinä
 - Parainen: 5 000–6 000
 - Kemiönsaari: 3 000

Muutokseen liittyviä näkemyksiä

- RDA:n täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää järjestelmien ja kuvailuformaatin uudistamista
- Muidenkin metatiedon tuottajien kanssa tehtävä yhteistyö tärkeää, esim. e-aineiston osalta
- Pienet kirjastot: muutokset haastavia, mutta niistä on selvitty aiemminkin
- Kaksikielisyys tärkeää, huomioitava muutoksessa
 - Kieliriippumattomat työkalut
 - Metatietoa tarvitaan myös ruotsiksi
- Pienet kirjastot ja Melinda?
 - Blankalla periaatteessa kiinnostusta liittyä (uuteen) Melindaan

Blanka

Eepos-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Eepos-kimppaan kuuluu 22 kunnan/kaupunginkirjastoa, kimppa perustettiin 2017
- Tietokannassa näkyvät vielä useat konversiot, tietokantaa siivotaan, tuplia yhdistellään
- Melindaan liittymisen myötä kuvailua keskitettiin Eepoksessa, Melinda-kuvailua tehdään viidessä kirjastossa, kaikissa kirjastoissa voidaan poimia tietueita
- Kirjastojen sisällä kuvailuvastuut jaettu henkilökunnan vahvuuksien mukaan. Uusia kuvailijoita koulutettu
- Melinda ei ole olennaisesti helpottanut kuvailua, erityisesti vanhojen aineistojen yhdistely ja selvittely työllistää, samoin tietojen täydennys (erityisesti kaunokirjallisuuden osalta)
- Kirjastopalvelusta saadaan hyvin valmiita kuvailuja, Arvo-palvelusta hyötyä erityisesti musiikin kuvailussa

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Pohdintaa erityisesti sen osalta, missä vaiheessa uuteen järjestelmään on järkevää siirtyä – ennen vai jälkeen Melindan muutosten
- Muutosten aikataulutuksessa otettava huomioon myös se, ettei haluta katkosta Melinda-kuvailuun
- Koko muutosta valmistellaan yhteistyössä Kansalliskirjaston kanssa, kirjastojen aikataulut sovitellaan Kansalliskirjaston määrittämiin aikatauluihin
- Kirjastojen yhteinen näkemys on tärkeä, valmistelussa huomioitava ratkaisujen järjestelmäriippumattomuus
- Kuvailun kehitys on ollut huikeaa, ja kirjastojen hakutulostenäkyvyys on parantunut Finnan myötä

EEPOS

Espoon ja Vantaan kaupunginkirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

Espoo:

- Primaarikuvailua tehdään satunnaisesti
- Espoo ei aktiivinen toimija kuvailun osalta vaan palveluiden ostaja ja hyödyntäjä

Vantaa:

- Kuvailijat erikoistuneet kielittäin ja aineistolajeittain osa-alueisiin, hoitavat myös hankinnan
- Kirjastopalveluilta saadaan erityisesti suomenkielisen kirjallisuuden kuvailut hyvin, primaarikuvailua tarvitaan lähinnä kotiseutuaineiston, vieraskielisen ja av-aineiston sekä sarjakuvien kuvailuun
- RDA erityisesti alussa haastava, nyt jo paremmin hallussa
- Semanttisen webin / linkitetyn datan periaatteet tuttuja Lian gradun myötä

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Espoon näkemyksen mukaan verkostomainen yhteistyö haastava, sisältää hukan muodostumisen riskin, keskitetty malli parempi
- Muutoksessa nähdään paljon mahdollisuuksia, esim.
 - Hyvä, että ontologiat saataisiin integroitua kuvailualustaan
 - Kaikki tallennettu tieto pitäisi hyödyntää verkkokirjastossa
 - Metatiedon laatu ja määrä ratkaisevaa sen suhteen, kuinka hyviä haku- ja verkkokirjastonäkymiä voidaan asiakkaille tarjota
- Tekoälyn hyödyntäminen verkkokirjastossa ja asiakaspalvelussa, mm.
 - Linkitykset omassa kannassa oleviin tietoihin (esim. sarjan osat), verkon muihin sisältöihin (esim. IMDB)
 - Paremmat suosittelut (asiakkaiden luvalla myös lainausdataan yhdistettynä)
 - ”Tarkoititko tätä” -toiminnallisuudet (aineisto löytyisi kirjoitusvirheistä huolimatta)
 - Varausten tasaaminen eri versioiden kesken

Fredrika-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kimppaan kuuluvat: Pietarsaari, Mustasaari, Korsnäs, Kristiinankaupunki, Kruunupyy, Luoto, Maalahti, Uusikaarlepyy, Närpiö, Pedersöre, Vöyri
- Kirjastojärjestelmä Mikromarc, verkkokirjastona Finna
- Suurin osa kuvailuista saadaan Kirjastopalvelusta
 - Närpiön kokemus on, että kuvailutiedot saadaan melko kattavasti
 - Itse kuvaillaan paikallisaineistoa, harvinaisempia kieliä (esim. vietnam, bosnia)
 - Mikromarcissa ominaisuus, jonka avulla voidaan jakaa kuvailutietoja Fredrika-kirjastojen kesken
 - Kaikki kuvailutietueet tarkistetaan ja korjataan tarpeen mukaan
 - Melindasta poimitaan harvoin
- Esim. Närpiöön tulee noin 3 700–4 000 nimekettä vuosittain

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Keskusteluissa ollut siirtyminen Quriaan jollain aikavälillä, seurataan Qurian käyttöönottoa Vaasassa
- Tarvitaan muutoksiin ja BIBFRAME-siirtymään liittyvää tietoa ja koulutusta myös ruotsiksi
- Kysymyksiä:
 - Miltä BIBFRAME-tietue näyttää, onko siitä mahdollista saada konkreettista esimerkkiä?
 - Tuleeko BIBFRAME-formaatti yksinkertaistamaan metatietoa kirjastoammattilaisen ja kirjaston käyttäjän näkökulmasta?
 - Millä tavoin tiedonhaku tulee muuttumaan?
 - Millaisia kustannuksia tästä tulee kirjastoille?

Fredrika
BIBLIOTEKEN KIRJASTOT LIBRARIES

Heili-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kuvailussa hybridimalli: kaikki Heili-kirjastot voivat poimia tietueita, Melinda-kuvailu keskitetty Imatralle ja Lappeenrantaan
- Kuvailuvastuita jaettu kirjastojen sisällä
- Melinda-kuvailuun ollaan tyytyväisiä, tosin voisi toimia jouhevamminkin
- Tietueista noin 90 % saadaan poimittua, primaarikuvaillaan lähinnä vieras-, erityisesti venäjänkielistä aineistoa
- Suurin haaste on ajanpuute, kuvailua tehdään osana muita töitä
- Koetaan haasteeksi se, miten pysytään sääntöjen kehityksessä mukana ja tehdään kuvailu oikein
- Tulossa oleva muutos ja verkostomainen yhteistyö kiinnostavat, halutaan olla mukana muutoksessa ja tehdä kuvailutyötä myös jatkossa. Jonkin verran tulevat muutokset myös pohdituttavat

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Heili-kirjastoissa uudistetaan kirjastojärjestelmän todennäköisesti parin vuoden kuluttua, joten senkin vuoksi tarvitaan tietoa kuvailun ja tiedonkäsittelyn muutoksista

Helsingin kaupunginkirjasto

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kuvailutietojen saatavuudessa haasteita, paljon primaarikuvailtavaa (vieraskielinen kirjallisuus, elokuvat)
- Tavoitteena saada aineisto nopeammin asiakkaille, myös tila asettaa rajat
- RDA: lupaa paljon mutta soveltaminen MARCissa työlästä, uudet kentät aiheuttavat lisätyötä; ei-toivottuja vaikutuksia myös verkkokirjastoon
- Visioiden ja arjen välinen ristiriita, milloin ja millä tavoin visiot toteutuvat ja helpottavat arjen kuvailutyötä

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Asiakkaiden ja asiakaspalvelun näkökulmat osaksi selvitystyötä: mitä kysytään, miten tietoa haetaan
- Ruotsissa kirjastojen siirtyä linkitettyyn dataan vasta alkuvaiheessa, vaikka KB otti sen käyttöön v. 2018
- Metadattaa mahdollista esittää verkkokirjastossa linkitetyn datan muodossa, vaikka taustajärjestelmä on edelleen MARC-muodossa, esim. [Ferguson Library](#)
- Tietokantojen yhdistäminen/yhteisen metatietovarannon kehittäminen monimutkaisia prosesseja, pohdittava eri näkökulmista
- Projektin etenemisestä ja tulosten esittelystä: väliraportti YKN:lle marraskuussa, siellä selviää jatkuuko projekti, missä muodossa ja millaisin tavoittein
 - Raporttiin kooste kirjastojen kanssa käydyistä keskusteluista ja kuvailun infrastruktuurista
 - 2–3 mahdollista skenaariota tulevasta: miten kuvailu voitaisiin organisoida uudessa tilanteessa, mitä ne edellyttäisivät, mistä kustannukset syntyisivät
 - Raportista ja mahdollisesta jatkosta tiedotetaan YKN:n käsittelyn jälkeen Kirjastot.fi:n Ammattikalenterissa ja ollaan tarpeen mukaan yhteydessä kirjastoihin
- Vaikka tuntuu, että aikaa on runsaasti, vuosi 2025 tulee yllättävän pian :)

Joki-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kimppaan kuuluvat Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Kalajoki, Kärsämäki, Merijärvi, Nivala, Oulainen, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Reisjärvi, Sievi, Siikalatva, Ylivieska
- Kirjastojärjestelmänä Aurora, verkkokirjastona Finna
- Melindaan liittyminen meneillään: Oulainen vetänyt Melinda-projektia
 - Tällä hetkellä yhteysvirhe, ei ole voitu tehdä päivitysajoja
 - Kuvailuyhteistyö toimii kimpassa: poiminta Melindasta, kuvailutiimin jäsenillä Melinda-tunnukset, voidaan tallentaa Melindaan nimeketasolla; poimitut nimekkeet vaativat manuaalista muokkausta, vaatii vielä säätämistä
 - 21 kuvailutunnusta, laajasti eri puolilla kimppaa
 - Päivitysajoista sovittu, työnjako kirjastopareittain (Melindapäivystykset)
- Melinda-kuvailuyhteistyö vaikuttaa työläältä, erityisesti tehdyistä muutoksista ilmoittaminen kaikille Melinda-kuvailijoille
- Kirjastopalvelun kuvailut tärkeitä

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Yksinkertaistaminen tervetullutta, päällekkäisen työn välttäminen
- Joki-kimpan osalta järjestelmämuutos ajankohtainen todennäköisesti 5–6 vuoden päästä?
- Nykyisessä mallissa paljon päällekkäistä työtä, Melinda-yhteistyö kaikkineen ei vielä tiedossa
- Tärkeintä, että aineistot saadaan nopeasti asiakkaille
 - Kuvailun mahdollinen keskittäminen ei saa hidastaa aineiston käsittelyä
- Hankintaportaali hidastaa valintaa verrattuna aiempaan – vaatii erillistä tarkistamista kirjastojärjestelmästä

Kainet-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kainet liittymässä Melindaan
 - Iso räätäli -malli, ulkopuolelle jää noin 10 000–15 000 tietuetta (vanhoja aineistolajeja, kotiseutuaineistoa)
 - Liittyminen loppusuoralla: katselmointia tehty, tuotantoharavointi käynnistymässä (arvioitu kesto 6 vko)
 - Koulutukset käynnistyvät lokakuussa Melinda-kuvailijoille ja poimintaa tekeville
 - Kajaanissa alustavasti 2–4 Melinda-kuvailijaa, Melinda-kuvailijoita mahdollisesti myös Kuhmossa ja Suomussalmella
- Melindasta saatavia hyötyjä: yhteistyö, osana isompaa kuvailijoiden yhteisöä

Keski-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kuvailua tehdään kahdeksassa Keski-kirjastossa, päävastuu Jyväskylällä
- Kuvailun resursseihin ei ole tulossa näillä näkymin muutoksia
- Pitkä siirtymävaihe uuteen tietomalliin työläs kuvailijoille.

Muutokseen liittyviä näkemyksiä

- Muutokset eivät näy arjessa vielä pitkään aikaan, mutta on hyvä hahmotella tulevaa ja varautua mahdollisuuksien mukaan
- Keskitetty tietovaranto ja hajautettu, verkostossa tehtävä kuvailuyhteistyö periaatteessa hyviä lähtökohtia, pohdittava tarkasti eri näkökulmista (hallintomalli, kustannusten jako, kuvailutyön koordinointi, kirjastoissa käytössä olevat sijaintitiedot, paikalliset näkymät...), tarvitaan yleisten kirjastojen yhteistä näkemystä
- Paikallisesti tehty kuvailutyö ja metatietoon liittyvä osaaminen ovat edelleen tärkeitä
- Tärkeää se, miten muutokset heijastuvat verkkokirjastoon, asiakaskokemuksen parantaminen keskeistä

Kirkes-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kimppaan kuuluvat Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Tuusula
- Kirjastojärjestelmänä Aurora, verkkokirjastona Finna
- Tehty päätös Kohaan siirtymisestä, järjestelmänvaihtoprojekti käynnistynyt, uuden järjestelmän käyttöönotto alkusyksyllä 2023
- Lähes kaikki kuvailut saadaan Kirjastopalvelun kautta
- Poimitaan myös muilta kimpoilta ja Melindasta, mikä on tärkeä taustatekijä
- Kirkes-kimpalla on kuvailutyöryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti, sovitaan yhteisesti käytännöistä
- Se poimii kuvailun, joka ensin ehtii
- Kansalliskirjaston kuvailukoulutuksiin pyritään osallistumaan, tietoa jaetaan heille jotka eivät pääse osallistumaan – kuvailijoilla on paljon myös muita työtehtäviä

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Tärkeää orientoitua tuleviin muutoksiin
- Yleisten kirjastojen edunvalvonta tärkeää, jatkoprojektia tarvitaan

Kirkkonummen kirjasto

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kirjastojärjestelmänä Aurora, verkkokirjastona Arena
- Hankintoja v. 2021 noin 12 300 kpl
- Suurin osa kuvailutiedoista (n. 80 %) ostopalveluna Kirjastopalvelusta, myös Melindasta poimitaan (n. 10 %), loput kuvaillaan itse
 - Erityisesti ruotsinkielisen kirjallisuuden kuvailut viipyvät, myös muiden aineistojen osalta > minitiedoilla eteenpäin
- Primaarikuvailuun käytettävissä hyvin vähän resurssia

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Toivottavasti saadaan konkreettisia ohjeita sen suhteen, mitä kirjastojen kannattaa tehdä missäkin vaiheessa niin että muutoksiin (esim. kirjastojärjestelmän vaihto) voidaan varautua
- Tärkeää, että keskustelua jatketaan kirjastojen kanssa myös mahdollisen jatkoprojektin aikana, vuorovaikutus ja tiedonvaihto tärkeää – tsemppiä!

Koha-kirjastot

Kuvailu Koha-kirjastoissa, huomioita?

- Haastava kokonaisuus: paikalliskannat, TäTi, Melinda; tiedonsiirtoa näiden välillä ja kuvailutyökalua kehitetty, haasteita edelleen, versiopäivityksen jälkeen vielä korjattavaa
- Paikalliskannoilla erilaiset taustat esim. konversioiden osalta
- Taustainfra: Koha-Suomen kirjastoilla on yhteinen konesali, mikä mahdollistaa metatietoon liittyvän yhteistyön

Koha ja linkitetty data

- Koha-Suomen yhteinen bibliografinen metatietovaranto kirjattu tiekarttaan
 - Kuvailu Melindaan, josta metatieto ”valuu” K-S:n yhteiseen varantoon, työkaluna Melindan uusi kuvailualusta
 - Paikalliskannoissa kokoelman- ja lainauksenhallinta, ”varastotiedot”
 - Kimppa/kirjastokohtaiset verkkokirjastot kuten nytkin (paikalliset Finnat)
 - Taloudelliset valmiudet muutokseen olemassa, tarvitaan osaamista ja tekijöitä
- Yhteistyö Kansalliskirjaston kanssa, painetta kansainväliseen kehitystyöhön
- Eteneminen: tekniset ratkaisut
 1. RDA- ja YSO-konversiot paikalliskantoihin
 2. Tietokantojen yhdistäminen yhdeksi metatietovarannoksi
 3. Järjestelmän muokaus, BIBFRAME-valmius, kansainvälinen versio – iso muutos järjestelmän tasolla
- Eteneminen: toiminnalliset valmiudet
 - Kuvailun organisointi K-S:n sisällä, työnkulut, kuvailijoiden vastuut ja yhteistyö, kuvailuun liittyvien kustannusten jakaminen
 - Kuvailuun liittyvän asiantuntemuksen ylläpito ja kehittäminen muutoksen aikana ja sen jälkeen
- Esille YKN:ssa: millä taholla vastuu kuvailijoiden (jatko)koulutuksesta?

Kuopion kaupunginkirjasto

Huomiot kuvailun nykytilaan liittyen

- Melindassa vuodesta 2018, iso räätäli -liittymismalli
- Neljä kuvailijaa, osa osa-aikaisia, tarkka työnjako kuvailtavien aineistojen osalta
- Kirjastopalvelun ostopalveluina tuottamat kuvailut tärkeitä, primaarikuvailua tehdään itse jonkin verran, ei mahdollisuuksia enempään
- Tietueita poimitaan Kirjastopalvelulta ja Melindasta
- Melindasta ei automaattisia replikoiteja > omat tietueet eivät päivitty tahattomasti; toisaalta ei saada automaattisesti erityisesti vanhemman, lähinnä varastoaineiston kuvailujen täydennyksiä
- Musiikin (nuotit, äänitteet) kuvailun osalta Melindasta ei ole juurikaan hyötyä, osakohteet erityisesti ongelma, replikoituvat hitaasti
- Kuvailaan RDA-kuvailusääntöjen mukaan MARC-formaatilla > uusia kenttiä otetaan käyttöön, tekee kuvailusta työläämpää. Esim. samaa tietoa toistetaan kolmessa kentässä
- Nykykehitys ei tue ajatusta kuvailun keventämisestä, tarvetta keventämiselle olisi, Melinda-yhteistyö sanelee reunaehdot

Muutokseen liittyviä näkemyksiä

- Projektin tärkein tehtävä lisätä kuvailuun liittyvää vuoropuhelua yleisten kirjastojen sisällä, niiden kesken ja yleisten kirjastojen ja Kansalliskirjaston välillä
- Kirjastojen erilaiset aikataulut seuraavien 5–7 vuoden aikana: osa ottaa uuden formaatin käyttöön nopeammin, osa hitaammin. Kuvailua tuotetaan eri formateilla ja konvertoidaan formaatista toiseen, mistä seuraa hävikkiä ja ehkä epästandardeja tietueita. Onko vaarana suuri sekasotku?
- Järjestelmiin liittyen
 - Quria: ei huomioi tällä hetkellä Suomi-spesifejä piirteitä. Axiellin järjestelmistä vain Quria on lähtökohtaisesti rakennettu linkitettyä dataa silmällä pitäen, Goldiin tulossa joitakin linkitettyä dataa tukevia ominaisuuksia?
 - Markkinoilla vain kaksi järjestelmätoimittajaa, joista toisen tuote on avoimen lähdekoodin järjestelmä. Miten tällaisessa tilanteessa onnistuu kilpailutus?
- Kuopiossa pääkirjaston peruskorjaus ajoittuu todennäköisesti samaan aikaan kuin mahdolliset muutokset metatiedossa ja järjestelmien uudistamisessa, kaikkiin yhtäaikaan muutoksiin eivät resurssit riitä
- Kuvailun taso: mikä on välttämätöntä tiedonhaun ja asiakkaiden kannalta nyt ja jatkossa?
 - Tarvitaanko kaikesta aineistosta samantasoinen metadata?
 - Metadatan taso erityisesti niiden aineistojen osalta, joilla todennäköisesti lyhyt käyttöaika – tehdäänkö ylilaatua? Tässä eroja esim. aineistoformaattien osalta (kuvailun työläyden ja aineiston säilyvyyden osalta), vrt. kirja / elokuvatallenne. Toisaalta tietue säilyy Melindassa jos niteitä on jossain kirjastossa, eikä kuvailutyö mene hukkaan
- Voiko eri kirjastosektoreille olla omat kuvailutasot? Vai kaikille samantasoinen metatietoa, joka tuotetaan yhteisiin metatietovarantoihin ja joiden esittämistä verkkokirjastossa voidaan määritellä tarkemmin sektorikohtaiset tarpeet huomioiden?
- Uusien kimppejen liittyminen Melindaan ei ehkä onnistu kovin nopealla aikataululla, Kansalliskirjaston rajalliset resurssit ja Melindan alustan uusimisen vaatima panos
- Keskustelua Finnasta ja sen tulevaisuudesta, Finnan visio
 - Finna keskiössä kirjastojen toiminnassa jatkossakin
- Metadatan riittävä laatu ja kattavuus edellytyksiä verkkokirjastojen toiminnallisuudelle, hauille ja suosituksille
 - Mitä rikkaampaa metatieto on, sitä monipuolisemmin sitä voidaan hyödyntää verkkokirjastossa
- Yleisille kirjastoille tärkeää: verkkokirjaston tarjoama asiakaskokemus, kuvailuun käytettävä työaika
 - Tavoitteena se, että ”loppukäyttäjä löytää sen mitä haluaa”, loppukäyttäjän kokemus sidoksissa metatiedon laatuun
- Muutoksia myös Finnan osalta
 - Jatkossa metatieto tulee Melindasta, ei kirjastojen tietokantoja haravoimalla?
 - Vaasa pilotoi Quriaa, myös Qurian ja Finnan yhteyttä
 - Kuntien yhteinen e-kirjasto kytkeytyy omalta osaltaan Finnaan

Kyyti-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kimppaan kuuluvat Hamina, Iitti, Kotka, Kouvola, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti
- Kirjastojärjestelmänä Koha, verkkokirjastona Finna
- Melindassa mukana kevästä 2021
- Kokonaisrakenne haastava (paikalliskannat – TäTi – Melinda)
- Valutus TäTistä paikalliskantoihin ideana hyvä, käytännön toiminnassa haasteita
- Melinda: kimppojen erilaiset kuvailukäytännöt, saattavat aiheuttaa ristiriitoja ja paineita kuvailutyössä
- Melinda-replikoinnit Kouvolassa ja Kotkassa

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Tärkeää, että voidaan varautua tuleviin muutoksiin
- Kuvailua syytä järkipäristää valtakunnallisesti, miettiä resursseja ja yhteistyötä
- Tiekartan konkretisointi ja täsmentäminen tärkeää

Lastu-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kimppaan kuuluvat Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki, Sysmä
- Kirjastojärjestelmänä Aurora, verkkokirjastona Finna, Melindassa
- Kukin kirjasto hoitaa itsenäisesti poiminnat Kirjastopalvelusta, Melindasta ja muista lähteistä
- Primaarikuvailua vain isoimmissa kirjastoissa, Lahti hoitaa tarvittaessa muiden kirjastojen primaarikuvailun
- Melinda-replikoiteja tehdään suurimmissa kirjastoissa
- Lahdessa kolme kuvailijaa kuvailee pääsääntöisesti, kaksi pienemmällä osuudella
- Tietokannan huolto, Melindan ja Kipan korjaukset, kuvailutietojen päivitykset Lahdessa

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Tiedottaminen henkilökunnalle lähempänä vuotta 2025? Siinä vaiheessa kun tiedetään milloin muutokset alkavat näkyä konkreettisesti
- Jos on tarvetta rekrytoida uusia kuvailijoita, millaista osaamista tarvitaan?
- Järjestelmänvaihdon valmistelu Lastu-kirjastoissa, realisoituu aikaisintaan 2024? Vaihtoehtoina todennäköisesti Curia tai Koha
- Valtakunnallinen kuvailun keskittäminen, verkostomainen toimintatapa kannatettavia, nykymalli liian haavoittuva? Päätöksentekijöiden asiantuntemus ei aina riittävää
- Keskittämisessä tärkeää huomioida ja varmistaa osaamisen kehittäminen, työn organisointi ja koordinointi
- Kuvailumuutoksia tullut jatkuvasti, joten sinällään ei mitään uutta kuvailutyötä tekeville
- Melindan työkalun käyttö vaikuttaa periaatteessa hyvältä
- Missä vaiheessa tiekarttaa voidaan täsmentää – mihin pyritään, mitä se edellyttää, millaisella aikataululla
- Asia esillä YKN:n kokouksessa 16.11. Lahdessa, siellä jatketaan :)

Lastu-kirjastot

Leppävirran kirjasto

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Hankinta vuosittain noin 3 000–3 500 nidettä
- Kuvailut pääosin ostopalveluina Kirjastopalveluilta, poimitaan tarvittaessa myös Melindasta, itse kuvaillaan lähinnä kotiseutukokoelman aineistoa
- E-kirjojen luetteloinnista luovuttiin kun siirryttiin Biblion käyttöön
 - Tähän toivotaan helpotusta Kuntien yhteiseltä e-kirjastolta
 - E-aineistojen pitäisi näkyä paikallisfinnoissa
- Kun kuvaillaan harvoin, RDA-kuvailusäännöt eivät tahdo pysyä muistissa

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Kuvailun organisoinnista puhuttu pitkään, monimutkainen kokonaisuus, huomioitava kansainväliset kytkökset ja yhteistyö, jotka Kansalliskirjaston työsarkaa
- Hankala hahmottaa, mitä linkitetty data käytännössä tarkoittaa, mitä linkitetään kuvailussa, mitä verkkokirjastossa, mitkä automaattisen linkityksen mahdollisuudet ovat
- Kirjastopalveluiden rooli kuvailussa tulee säilymään, jatkossa nähdään, mitä se tarkoittaa sopimusten osalta
- Joka tapauksessa osaamistarve tulee uuden tietomallin myötä kasvamaan, kuvailun organisointitapaan ei sinällään ole kantaa
- Aurora tulee jossain vaiheessa korvautumaan jollain toisella järjestelmällä, järjestelmän vaihto työläs, koska uusi järjestelmä ei ole valmis ja se on sisäänajettava

Loisto-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kimppaan kuuluvat Aura, Koski TL, Loimaa, Marttila, Oripää, Pöytyä
- Järjestelmänä Aurora, verkkokirjastona WebArena, myöhemmin otetaan käyttöön WebOPAC Nova
- Kaikissa kirjastoissa kuvaillaan, se tekee joka ensinnä ehtii
- Kirjastopalvelulta saadaan suurin osa kuvailuista
- Myös Melindasta poimitaan
- Primaarikuvailua vähän: lähinnä kotiseutuaineistoa, e-kirjoja, elokuvia
- Pöytyän kokonaishankinta on noin 4 400 nidettä vuosittain

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Kuvailuun ei käytettävissä juuri työaikaa, ei aikaa myöskään seurata uudistuksia ja perehtyä niihin
- Jo tehdyn työn hyödyntäminen järkevää

Loisto-kirjastot

Louna-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Louna-kimpan kirjastot: Forssa, Humpvila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä
- Järjestelmänä Mikromarc, verkkokirjastona Finna
- Sovittu, että primaarikuvailua tehdään vain Forssassa, muissa kirjastoissa poimitaan Kirjastopalvelulta. Poimitaan myös Melindasta
- Primaarikuvailun tarve vähäinen, myös av-aineiston, musiikin ja pelien kuvailut saadaan pääosin valmiina
- Kuvailusta vastannut työntekijä siirtyy muualle, ohjeistusta ja sisäistä koulutusta seuraajalle. RDA:n haltuunotto haastavaa
- Ei Melindassa, eikä liittyminen ole näköpiirissä

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- ”Tietokantakimpat”, tietokantojen yhdistäminen isommiksi kokonaisuuksiksi, muut toiminnot pienemmissä kimpoissa?
- Missä vaiheessa on järkevää vaihtaa järjestelmä? Samaa järjestelmää käyttävien kirjastojen olisi hyvä tehdä tiiviimpää yhteistyötä
- Qurian BIBFRAME ei vielä yhteensopiva kansallisen formaatin kanssa, ehkä vuonna 2025?
- Miten vanhemman aineiston metatiedon laatu vaikuttaa konversioihin, usein vain suppeat tiedot järjestelmässä – konversiosäännöissä huomioidaan

Lukki-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kimppaan kuuluvat Lohja, Karkkila, Vihti
- Kirjastojärjestelmä Aurora, verkkokirjasto Finna
- Suurin osa (noin 80 %) kuvailuista saadaan Kirjastopalvelulta, myös Melindasta poimitaan
- Primaarikuvailuun lähinnä paikallisaineistoa ja vieraskielistä kirjallisuutta
- Kuvailutyötä koordinoidaan kirjastojen kesken (esim. yhteiset kuvailupohjat), työtä jaetaan esim. Kirjastopalvelun luettelointitiedotteiden osalta ja tiedotetaan tarvittaessa tulleista muutoksista toisia kirjastoja
- RDAn muutoksissa haasteellista pysyä mukana, sääntöjen soveltamisella vaikutusta myös tietokannan laatuun; tietokannan erilaiset kerrostumat, aiempien konversioiden vaikutukset
- Kansalliskirjaston koulutukset ja Kirjastopalvelun esimerkit auttavat muutosten soveltamisessa

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Melindaan liittyminen ollut keskusteluissa, ei ajankohtaista ainakaan ennen Melindan uudistumista
- Miten voidaan ennakoida, missä vaiheessa järjestelmänvaihto on järkevää, miten minimoidaan järjestelmänvaihtoon liittyvät haasteet
- Kuvailussa tehdään valtakunnallisesti päällekkäistä työtä, mikä ei ole järkevää
- Tarvitaan yleisten kirjastojen näkökulmaa muutokseen, yleisten kirjastojen asiakaskunnan erityispiirteet ja tarpeet huomioitava
- Usein asiakkaan tarve on suhteellisen selkeä ja yksinkertainen, varottava tekemästä liian raskaita järjestelmiä

Piki-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Piki otti yleisistä kirjastoista ensimmäisenä Melindan käyttöön
- Melindalta odotettiin kuvailua helpottavia toimintoja enemmän kuin niitä on koettu saadun
 - Haasteena myös, että päivityksiä tulee sekä Melindasta että Kirjastopalvelulta
- Pikissä kuvailu organisoitu hyvin, Tampereella selkeästi päävastuu
 - Valtakunnan tasolla Tampere enemmän antava kuin saava osapuoli? Muut kirjastot hyödyntävät Pikin kuvailuja
- Haasteena kuvailijoiden kouluttaminen, kenen vastuulla? Kansalliskirjasto kouluttaa systemaattisesti lähinnä silloin kun säännöstö muuttuu tai päivittyy

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Voisiko tässä projektissa arvioida myös tähänastisen Melinda-yhteistyön hyödyt ja haasteet, samoin sitä, miten Melindalle asetetut tavoitteet ovat toteutuneet
- Jos kuvailua keskitetään, miten huolehditaan kuvailijoiden riittävästä osaamisesta ja kuvailun tasalaatuisuudesta? Millä taholla tästä tulisi olemaan vastuu?
- Tarvitaan lisää tietoa siitä, miten BIBFRAME > MARC21-konversio vaikuttaa tietueisiin ja mitä lisätyötä konvertoitujen tietueiden manuaalinen korjaaminen aiheuttaa
- Jatkossa ratkaistava myös e-aineistojen kuvailu, jotta saadaan riittävät metatiedot Kuntien yhteiseen e-kirjastoon ja jotta vältetään päällekkäinen kuvailutyö

Ratamo-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kaikissa Ratamo-kimpan kirjastoissa kuvaillaan
- Hankinnat ja kuvailu Kirjastopalvelusta, poimitaan myös Melindasta
- Prosessi toimii hyvin ja Kirjastopalvelusta saadaan valtaosa kuvailuista
- Jonkin verran primaarikuvailua, lähinnä paikallisaineistoa
- Melindaan liittymiseen ei resursseja/kiinnostusta tällä hetkellä
 - Poimintayhteys toimii ja on riittävä
 - Melindaan liittyminen lisäisi ja mutkistaisi todennäköisesti kuvailutyötä
- RDA: monimutkaistanut erityisesti musiikin kuvailua; vaikutuksia myös hyllyjärjestykseen

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Pitkä siirtymäaika kuvailijan kannalta hankala ja työläs
- Kiinnostavia kysymyksiä käytännön kuvailutyön kannalta:
 - Miten tietokannan konversio uuteen tietomalliin onnistuu, esim. vanhemman aineiston linkityksen osalta, löytyykö ”teos” ja miten eri versiot siihen saadaan linkitettyä?
 - Miten esim. uusi tekijä tallennetaan jatkossa? Keskitetysti Kansalliskirjastossa, paikallisesti kirjastoissa?
- Projektista tiedotetaan seuraavan kerran todennäköisesti marraskuussa kun väliraportti on esitelty YKN:lle

Ylä-Savon kirjastoverkko Rutakko

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kuvailuyhteistyö Kirjastopalvelun kanssa sujuu hyvin
 - Kukin kirjasto poimii kuvailutiedot, se, joka ensiksi kunkin aineiston käsittelee, muut hyödyntävät poimittua tietuetta
 - Primaarikuvailua noin 5 % (kotiseutuaineisto, erikieliset aineistot, esineet ym.)
- Mikä hyöty Melindasta?
 - Keskusteltiin siitä, mitä Melinda-yhteistyö vaatisi Rutakko-kirjastoilta ja mitä hyötyä siitä olisi? Todettiin, että tällä hetkellä liittymisestä ei olisi vastaavaa hyötyä – liittyminen, yhteistyömalliin perehtyminen ja sen soveltaminen työläitä prosesseja. Kuvailu hoituu hyvin nykyisin
 - Melindan kuvailutiedot poimittavissa ja hyödynnettävissä
- Huolta lähinnä osaamisen ylläpidosta ja kehittämisestä
 - Eläköitymisten yhteydessä: saadaanko osaamista siirrettyä
 - Miten pysytään kuvailumuutoksissa mukana
 - Kuvailu (erityisesti primaarikuvailu) jatkossa entistäkin haastavampaa asiantuntijatyötä, joka vaatii osaamisen ylläpitoa ja koulutukseen osallistumista

Muutokseen liittyviä näkemyksiä

- Miten muutokset näkyvät asiakkaalle ja helpottavat/monipuolistavat asiakkaan tiedonhakuja ja aineiston löytyvyyttä?
- Muutos vaatii paljon resursseja, siitä pitäisi olla konkreettisia hyötyjä myös asiakkaalle
- Olisi hyvä, jos verkkokirjaston uusia ominaisuuksia voitaisiin jo visioida ja havainnollistaa: miten linkitetty data näkyy käytännössä?
- Saadaanko linkitetyn datan myötä esim. parempia aineistojen suositteluvälineitä? Voidaanko parantaa kirjastojen asemaa digitaalisten palveluiden tarjoajana? Huomattava myös sukupolvien väliset erot palveluiden käytössä
- Myös e-aineistojen näkyminen verkkokirjastoissa vaatii kehittämistä, tätä pohditaan Kuntien yhteinen e-kirjasto -hankkeessa

Ylä-Savon kirjastoverkko

Rutakko

Sata-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- kuvailu keskitetty Poriin ja Raumalle, molemmissa kolme kuvailijaa, joista osa osa-aikaisia, muissa Satakirjastoissa lisätään oma luokka valmiiseen tietueeseen
- nyt kuvaillaan Axiellin Silverlightilla, Gold ja Quria kehitteillä
- tällä hetkellä ei suunnitelmissa muuttaa kuvailutyön organisointia
- kuvailun sujuvuus ja suurimmat haasteet nyt
 - aineistoa ei pääsääntöisesti laiteta eteenpäin minitiedoin, ei viivettä kysytyimpien käsittelyssä
 - Melinda lisännyt työtä ja ollut siltä osin pettymys
 - ei riittävästi tietoa Melindan toiminnasta, monimutkainen ja hankalasti hahmottuva kokonaisuus
 - tavoitteena muuttaa kuvailuprosessia niin, että kuvaillaan Auroralla Melindaan, josta tietueet replikoituvat omaan tietokantaan. Myös pelkästään omaan tietokantaan kuvailu on mahdollista, esim. esineet
 - lähes kaikki tietueet muutetaan päivittyviksi, replikointilistoja käydään säännöllisesti läpi virheiden varalta

Muutokseen liittyviä näkemyksiä, terveiset ja toiveet jatkon osalta

- kuvailun prosessi lineaarisemmaksi, nyt siksak, tietueita siirretään tietokantojen välillä ja täydennetään, esim. kaunokirjallisuuden asiasanat
- kun Melindan uusi alusta käytävissä, kuvailu sen kuvailutyökalulla voisi olla mahdollinen
- pidemmän tähtäimen tavoitteena voisi olla yksi yhteinen tietokanta (Melinda), jota ylläpitää ja johon kuvaillaan ”kuvailukeskuksessa”. Kuvailukeskus voisi olla hajautettu ja kuvailijat työskennellä kirjastoissa eri puolilla maata. Kirjastot rahoittaisivat kuten nykyistäkin kuvailua. Linkitetyn datan malli mahdollistaa keskitetyt metatietovarannot ja hajautetun kuvailun
- yhteinen tietokanta ja tasalaatuinen kuvailu lisäisi tiedonsaannin ja -haun tasavertaisuutta. Linkitetyn datan vaikutukset tiedonhakuun ja Finnaan huomioitava jatkokehittämisessä. Aidosti kieliriippumattomat järjestelmät säästävät työtä ja tekevät tiedonhausta joustavampaa
- yhteistyö ja työnjako tehostavat kuvailua, säästävät työtä ja resursseja
- onko mahdollista määritellä kuvailulle tasoja? Kansalliskirjaston, tieteellisten ja yleisten kirjastojen tarpeet esim. kuvailun laajuudessa erilaiset
- vrt. Kuntien yhteinen e-kirjasto
 - hallintomalli ja yhdessä tekemisen käytännöt ja työnjaon organisointi muovautumassa, auttavat myös kuvailun uudelleen organisoinnissa? Eroja: e-aineistopalvelut ”kevyitä” ja uudehkoja, kuvailu ja tietokannat rakenteeltaan raskaita, vanhoja ja niihin liittyy paljon muita toimijoita, joilla on omat intressit. Tulossa webinaari [Kimppa 2.0](#), jossa mahdollisesti pohditaan kirjastokimppojen tulevaisuutta ja tehtäviä jatkossa. Kuvailun organisointi voisi olla luonteva webinaarin teema
- paikalliset räätälöinnit tietokantoihin eriyttäneet tietokantoja, kimppakohtaiset käytännöt
- yleisten kirjastojen kansallinen koordinointi VAKEn tehtäväksi?
- infrastruktuurin kehittäminen pitkäjänteistä ja työlästä, ollut ideatasolla vireillä jo pitkään, edellyttää vahvaa tahtotilaa ja yhteistä visiota

Sotkamon kirjasto

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Kirjastojärjestelmänä Aurora
- Henkilökunta vaihtunut viime vuosien aikana, joten ei kuvaa siitä miten ”ennen on tehty” tai siitä onko aiemmin ollut päätoimisia kuvailijoita
- Ennakkotiedot Kirjastopalvelulta, kuvailutietoja poimitaan Kirjastopalvelulta, Kainetista ja Melindasta, tietueita muokataan tarvittaessa, tarkistetaan luokka ja lisätään asiasanoja
- Jonkin verran tehdään primaarikuvailua (elokuvat, Celia-äänikirjat, kotiseutuaineisto), kuvailu/poimintavastuita jaettu aineistotyypeittäin (esim. kauno, tieto, aikuiset, lapset...). Pääsääntöisesti kuvailu sujuu
- RDA on tuttu, koetaan jossain määrin työlääksi, säännöstö on päivittymässä ja siihen liittyen Kansalliskirjasto järjestää koulutuksia
- Kuvailuun liittyviä ongelmia ratkaistaan yhteistyössä, Kansalliskirjaston kuvailutyön ohjesivut tärkeä ja usein käytetty apu

Muutokseen liittyviä näkemyksiä

- Hyvä, ettei muutos vaikuta arjen kuvailutyöhön kovin nopealla aikataululla, aikaa varautua ja pohtia erilaisia ratkaisuja
- Halutaan pysyä kärryllä sen suhteen, miten muutos etenee, miten ja millä aikataululla tulee vaikuttamaan kirjastojen toimintaan
- Tärkeää, että jatkossa myös MARC21-muotoista metatietoa on saatavana myös tulevina vuosina

SOTKAMON
KIRJASTO

Sulkava-kirjasto

Kirjastoaineistojen kuvailu ja käsittely nyt

- Kirjastojärjestelmä Aurora, verkkokirjasto Arena
- Vuonna 2021 hankinta 1 151 nidettä, kirjat hankitaan Kirjavälitykseltä
- Kuvailu pääosin ostopalveluna Kirjastopalvelusta, omana työnä kuvaillaan lähinnä paikallisaineistoa
 - Kuvailutietoja siirretään myös Melindasta
 - Muokataan jonkin verran (lähinnä lisätään genremerkintöjä, muutetaan luokkia vastaamaan olemassa olevaa kokoelmaa ja asiakkaiden odotuksia)
 - Primaarikuvailua harvoin, jonkin kerran vuodessa, haasteena kuvailusääntöjen hallinta)
- Kuvailu ja lainauskuntoon käsittely: vakituiset työntekijät hoitavat aineiston käsittelyn, hankala arvioida käytettävää työaika
 - Kokonaisuus hoituu hyvin osana muita kirjastotöitä, primaarikuvailu mukavaa vaihtelua

Ajatuksia muutokseen liittyen

- Kimppaan (Lumme) liittymistä mietitään aika ajoin mutta ei nyt ajankohtaista
 - Edellyttäisi kirjastojärjestelmän vaihtoa Kohaan
- Tietomallin ja kuvailun muutos on ajankohtainen vuosien päästä
 - MARC21-formaatti esim. Kirjastopalvelulla käytössä vielä pitkään, joten ei synny tilannetta, ettei kirjastoaineiston kuvailua saataisi
- Axiellilla iso rooli järjestelmän osalta – konversio, uusi järjestelmä?
 - Järjestelmäkysymykset myös ajankohtaisia vasta vuosien kuluttua, mutta on hyvä tiedostaa, että niitä on jossain vaiheessa tulossa
 - Axiellin uusi järjestelmä Quria korvaa Auroran myöhemmin, otetaan Vaasassa käyttöön vuoden 2022 aikana
- Muutokset ja niiden resurssointi vaativat päätöksiä kunnissa

The logo for Sulkava, featuring the word "Sulkava" in a bold, blue, sans-serif font.

Vaasan kaupunginkirjasto

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Nyt käytössä Mikromarc-järjestelmä, ei Melindassa
- Huomio Qurian käyttöönottoon
 - Ensimmäinen kirjastojärjestelmä Suomessa, jonka arkkitehtuuri ja rakenne tukevat linkitetyn datan mallia
 - BIBFRAMEn kansallinen sovellus työn alla, Qurian yhteensopivuus sen kanssa selviää myöhemmin
- Testikonversio lokakuussa, jolloin saadaan tuntumaa siihen, miltä tietokanta ja tietueet näyttävät
- Käyttöönotto helmikuussa 2023
- Koulutukset pääkäyttäjille, koko henkilökunnalle käyttöönoton yhteydessä

Muutokseen liittyviä näkemyksiä, terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Qurian käyttöönotto uuden datamallin ja formaatin pilotointia kansallisella tasolla, pioneerityö
- Uuden käyttöönottoon liittyy aina riskejä – toiveena on, että niiden toteutumisen välttämiseksi saadaan tukea ja apua kirjastoverkosta
- Axiellin ja Kansalliskirjaston yhteistyö välttämätöntä, jotta päästään toivottuun lopputulokseen
 - Järjestelmät ja formaatti yhteentoimivia
 - Finto- ja Finna-integraatiot, myöhemmin myös Melinda-integraatio

Vanamo-kirjastot

Huomioita kuvailun nykytilaan liittyen

- Se poimii joka ensinnä ehtii
- Automaattisen päivityksen listat käydään päivittäin läpi
- Primaarikuvailua tehdään hajautetusti, kukin omalla vastuualueella (e-kirjat, Daisyt, kotiseutukokoelmat)

Terveiset ja toiveet jatkon osalta

- Kirjastojärjestelmän vaihto edessä 1–2 vuoden aikana
 - Kuvailun keskittäminen kimpan sisällä?
 - Melinda-yhteistyöhön valmius
- Keskittämisestä syntyy kustannuksia, säilyykö ketteryys ja kokeilukulttuuri jos resurssit keskitettyihin rakenteisiin
- Ostopalvelut helpompi hallinnoida kuin oma työ
- Jatkossa tarvitaan syvempää kuvailuun liittyvää osaamista, ”tunnin luetteloojia” ei jatkossa voi juurikaan olla

Kohti metatietovisiota -selvitysprojektin raportointi

Julkaisija: Turun kaupunginkirjasto

Raportin laatija: Kaisa Hypén, Turun kaupunginkirjasto, luvun *"Metadataekosystemet är inte färdigt ännu"*: kirjastoaineistojen kuvailukäytännöistä Ruotsissa osalta myös Antti Heikkinen, Oulun kaupunginkirjasto, Katriina Jylhä, Vaasan kaupunginkirjasto ja Saijamari Pakkala, Tampereen kaupunginkirjasto

Taitto: KMG Turku Oy